

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1955

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 27

11–16 november

Debatter m. m.

Onsdagen den 16 november

Sid.

Statsbidrag åt Svenska sjukhemmet i Paris	5
Omhändertagande av barn med läpp- och gomdefekter	6
Viss krigsskadeersättning till V. Kenttä	7
Ersättning åt J. F. Öberg för skada under militärtjänstgöring	11
Stöd åt den svenska fruktodlingen	21
Kyrkas upplåtande vid icke-kyrklig jordfästning	31
Skogsundervisningen vid lantmannaskolorna	31
Interpellation av herr Jacobsson om höjt bidrag till dagliga skolresor m. m.	34

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 16 november

Statsutskottets utlåtande nr 160, ang. vatten- och avloppsledning vid Arkö m. fl. lotsplatser	5
— nr 161, ang. statsbidrag åt Svenska sjukhemmet i Paris	5
— nr 162, ang. tillgodoseende av behandlingen och vården av barn med läpp- och gomdefekter	6
— nr 163, ang. anordnande av alkoholistpolikliniker i landstingens regi	7
— nr 164, ang. finansiering av mellanriksvägen Enafors—Riks- gränsen—Stjördal	7
— nr 165, ang. viss krigsskadeersättning till M. Forslund och V. Kenttä	7
— nr 166, ang. ersättning åt J. F. Öberg för skada under militär- tjänstgöring	11
— nr 167, ang. pension åt F. H. Lindgrens änka	21
— nr 168, ang. pension åt f. d. ämneslärarinnorna Elsa Helgesson och Ester Ullman	21

	Sid.
Bevillningsutskottets betänkande nr 54, ang. avtal med Sydafrikan- ska unionen för undvikande av dubbelbeskattning m. m.	21
— nr 55, ang. stöd åt den svenska fruktodlingen	21
Första lagutskottets utlåtande nr 39, ang. kyrkas upplåtande vid icke-kyrklig jordfästning	31
Jordbruksutskottets utlåtande nr 33, ang. inventering av vattendrag lämpliga för produktion av vandringsfisk m. m.	31
— nr 34, ang. beredande åt lantmannaskolorna av tillgång till skog för praktisk undervisning i skogsbruk	31
— nr 35, ang. främjande av samarbete mellan enskilda skogsägare för ett rationellt skogsbruk	34

Fredagen den 11 november

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 212, om godkännande av vissa inom ramen för det allmänna tull- och handelsavtalet (GATT) lämnade tullkoncessioner jämte därav föranledda ändringar i gällande tulltaxa, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 569, av herr *Elofsson, Gustaf*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsavgift för år 1956, m. m.; och

nr 570, av herr *Eskilsson* m. fl., i samma ämne.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 160, i anledning av väckt motion om inläggande av vatten- och avloppsledning vid Arkö m. fl. lotsplatser;

nr 161, i anledning av väckt motion angående utredning av frågan om statsbidrag åt Svenska sjukhemmet i Paris;

nr 162, i anledning av väckta motioner om utredning för tillgodoseende av behandlingen och vården av barn, som fötts med läpp- och gomdefekter;

nr 163, i anledning av väckta motioner om anordnande av alkoholistpolikliniker i landstingens regi;

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående finansiering av mellanriksvägen Enafors—Riksgränsen—Stjördal;

nr 165, i anledning av väckta motioner om viss krigsskadeersättning till *Mattias Forsslund* och *Vilhelm Kenttä*;

nr 166, i anledning av väckta motioner om ersättning åt elektrikern *J. F. Öberg* för skada, uppkommen under militärtjänstgöring;

nr 167, i anledning av väckta motioner om pension åt *Frans Herman Lindgrens* änka; samt

nr 168, i anledning av väckta motioner om pension åt f. d. ämneslärarinnorna vid *Sigrid Rudebecks* skola i Göteborg, *Elsa Helgesson* och *Ester Ullman*;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Sydafrikanska unionen för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter; samt

nr 55, i anledning av väckta motioner angående vissa åtgärder till stöd åt den svenska fruktodlingen;

första lagutskottets utlåtande nr 39, i anledning av väckta motioner angående omprövning av gällande bestämmelser för kyrkas upplåtande vid jordfästning i annan ordning än svenska kyrkans; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 33, med anledning av väckt motion om inventering av vattendrag lämpliga för produktion av vandringsfisk, m. m.;

nr 34, med anledning av väckta motioner om beredande åt lantmannaskolorna av tillgång till skog för praktisk undervisning i skogsbruk; samt

nr 35, med anledning av väckt motion om utredning för främjande av samarbete mellan enskilda skogsägare för ett rationellt skogsbruk.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.02.

In fidem

G. H. Berggren

Tisdagen den 15 november

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 8 och den 9 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 359, till Konungen angående val av en fullmäktig i riksgäldskontoret med suppleant;

dels ock till riksdagens förordnanden: nr 360, för herr Gösta Andersson i Mölndal att vara fullmäktig i riksgäldskontoret; samt

nr 361, för herr Gösta Netzen att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Under hänvisning till närslutna läkarintyg får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet från och med den 10 november 1955 tills vidare.

Kyrktåsjo den 10 november 1955

Carl U. Olsén

Härmed intygas, att riksdagsman *C. U. Olsén*, Kyrktåsjo, på grund av sjukdom (korsryggsreumatism) är sjukskriven fr. o. m. den 10 november 1955 och tills vidare.

Hoting den 10 november 1955

Hans Brismark,
provinsialläkare

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, varunder herr Olsén på grund av den i läkarintyget angivna sjukdomen vore förhindrad att delta i riksdagsarbetet.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 160—168, bevillningsutskottets betänkanden nr 54 och 55, första lagutskottets utlåtande nr 39 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 33—35.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 571, av herr *Franzén*,
nr 572, av herr *Franzén* och herr *Larsson*, *Nils Theodor*,
nr 573, av herr *Persson*, *Johan*, m. fl.,
nr 574, av herr *Weiland* m. fl.,
nr 575, av herrar *Ohlon* och *Svärd*,
nr 576, av herr *Ohlon* m. fl.,
nr 577, av herr *Ewerlöf* m. fl.,
nr 578, av herr *Ewerlöf* m. fl., samt
nr 579, av herr *Wehtje* och herr *Ohlsson*, *Ebbe*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsavgift för år 1956, m. m.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.04.

In fidem
G. H. Berggren

Onsdagen den 16 november

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Herr *Bergvall* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med stöd av bifogade läkarintyg anhåller jag härmed vördsamt om ledighet från riksdagsarbetet under den återstående delen av innevarande årets höstsession.

Borås den 15 november 1955

B. A. Nilsson

Härmed intygas, att riksdagsman *B. A. Nilsson*, Borås, på grund av hjärt- och njursjukdom är oförmögen att delta i riksdagsarbetet under återstående delen av innevarande årets höstriksdag.

Borås den 14 november 1955

C. Grill

Lasarettsläkare

Den begärda ledigheten beviljades.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 571, av herr *Franzén*,

nr 572, av herr *Franzén* och herr *Larsson, Nils Theodor*,

nr 573, av herr *Persson, Johan*, m. fl.,

nr 574, av herr *Weiland* m. fl.,

nr 575, av herrar *Ohlon* och *Svärd*,

nr 576, av herr *Ohlon* m. fl.,

nr 577, av herr *Ewerlöf* m. fl.,

nr 578, av herr *Ewerlöf* m. fl., samt

nr 579, av herr *Wehtje* och herr *Ohlsson, Ebbe*, alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsavgift för år 1956, m. m.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 160, i anledning av väckt motion om inläggande av vatten- och avloppsledningar vid Arkö m. fl. lotsplatser, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. statsbidrag åt Svenska sjukhemmet i Paris

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 161, i anledning av väckt motion angående utredning av frågan om statsbidrag åt Svenska sjukhemmet i Paris.

I en inom andra kammaren av herr *Johanson* i Västervik m. fl. väckt motion (II: 401) hade hemställts, att riksdagen måtte uppdraga åt Kungl. Maj:t att låta utreda frågan om statsbidrag åt Svenska sjukhemmet i Paris.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionen II: 401 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr HUSS (fp):

Herr talman! Det gäller här ett anslag till Svenska sjukhemmet i Paris, och det är motiveringen för avstyrkandet av bifall till denna framställning som ger mig anledning att säga några ord.

Statsutskottet hävdar i likhet med medicinalstyrelsen, att man skall hålla på principen, att varje land skall svara för erforderlig omvårdnad av dem som uppehåller sig inom dess gränser, oavsett nationalitet. Det är naturligtvis i teorien mycket bra — nota bene om landet kan lämna utlänningsarna den sjukvård som erfordras. Men i själva verket tycks det förhålla sig så att de svenskar, som kommer till Paris, har mycket stora svårigheter att erhålla sjukvård på de franska sjukhusen, och om de blir patienter där och får en standard motsvarande den som bjudes på svenska sjukhus — vilket

Ang. omhändertagande av barn med läpp- och gomdefekter

de i regel begär — blir kostnaderna utomordentligt höga. Under sådana förhållanden måste man fråga sig, om det inte i detta fall finns den förutsättning som statsutskottet begär, nämligen att bidragsgivning av detta slag bör övervägas endast då skäl av särskild styrka kan åberopas därför. Utom de kanske 500 eller 1 000 svenska undersåtar, som mer eller mindre ständigt är bosatta i Paris, har vi att göra med en mycket stor svensk turistström. Givetvis inträffar då och då sjukdomsfall bland dessa inflyttade och senare. Det är av största betydelse att Svenska sjukhemmet i Paris kan fortsätta sin verksamhet, när det möter så stora svårigheter för de svenskar som vill anlita den franska sjukvården. Under sådana förhållanden hade det syntts mig vara rimligt att statsutskottet hade varit litet mera generöst i varje fall i sitt principuttalande på denna punkt. Jag inser förvisso nödvändigheten att begränsa bidragsgivning av detta slag. Men åtminstone när det gäller världsstäderna London, Paris och Rom bör, om vi där har svenska sjukhem, en viss subvention från svensk sida komma in fråga.

Vi har som bekant inom Norden en konvention som reciprokt berättigar undersåtar i de olika nordiska länderna att åtnjuta vård i de andra länderna, men någon sådan konvention har vi inte med Frankrike.

Herr talman! Jag har med det anförda endast velat säga, att det synes mig, som om statsutskottet hade bort kunna åtminstone i princip uttala sig litet mera positivt i fråga om den relativt anspråkslösa begäran om statsunderstöd som Svenska sjukhemmet i Paris har framställt och som förts vidare genom motionen. Detta synes mig så mycket mera berättigat som — enligt vad som uppges i medicinalstyrelsens utlåtande — läkarna vid Svenska sjukhemmet även företar sjukbesök i Paris. Det är franska läkare som med arvoden är knutna till sjukhemmet, och det är självklart av den största betydelse, att svenska resenärer på detta sätt kan exempelvis genom generalkonsulatet eller am-

bassaden få läkarvård för någorlunda hyggligt pris.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! I vad gäller den synpunkt herr Huss här har framfört om en generösare tillämpning av principen om rätt till sjukhjälp ber jag att få instämma med herr Huss.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. omhändertagande av barn med läpp- och gomdefekter

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 162, i anledning av väckta motioner om utredning för tillgodoseende av behandlingen och vården av barn, som fötts med läpp- och gomdefekter.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Sjöström-Bengtsson* m. fl. (I: 379) och den andra inom andra kammaren av fru *Sjöstrand* m. fl. (II: 392), hade föreslagits, att riksdagen skulle besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en allsidig utredning, som syftade till att tillgodose behandlingen och vården av barn, som fötts med läpp- och gomdefekter.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 379 och II: 392 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON (s):

Herr talman! Jag skall deklarerera att jag egentligen är mycket nöjd med det utskottsutlåtande som här föreligger. Det framgår därav att staten redan verksamt bidragit till vården av dessa barn dels genom pensionsstyrelsen, dels genom sjuk-kassorna. Därjämte har vissa landsting gett anslag till den del av rese-kostnaderna som inte täcks av sjuk-kassa. Men i de landstingsområden där sådana resebidrag inte utgår får föräld-

Om viss krigsskadeersättning till V. Kenttä

rarna själva bekosta resorna, och detta kan verkligen bli ganska betungande eftersom det inte så sällan åtminstone tidvis förekommer tämligen täta och långa resor.

Emellertid anser jag liksom utskottet att de initiativ som redan tagits och som redovisas i utskottsutlåtandet är högst lovvärda. Men det återstår säkert en hel del, t. ex. det jag nyss antydde om bidrag till resor.

I övrigt är jag nöjd, som jag sade, och jag vill bara uttrycka den förhoppningen att det intresse som statsmakterna redan visat för barn med gomdefekter skall vara så stort, att ett förslag i ärendet förelägges riksdagen snarast eller, som utskottet säger, utan dröjsmål.

Det var bara detta jag ville säga.

Häri instämde herr *Huss* (fp).

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 163, i anledning av väckta motioner om anordnande av alkoholistpolikliniker i landstingens regi; och

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående finansiering av mellanriksvägen Enafors—Riksgränsen—Stjördal.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om viss krigsskadeersättning till V. Kenttä

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden nr 165, i anledning av väckta motioner om viss krigsskadeersättning till Mattias Forslund och Vilhelm Kenttä.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Grym* m. fl. (I: 250) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Hedenäset m. fl. (II: 293), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att anvisa ett belopp

av 38 000 kronor vardera eller det belopp, som efter prövning bedömdes skäligt, till Mattias Forslund och Vilhelm Kenttä i Ylivojakkala by, Alatornio socken, som bidrag till återuppbyggnaden av deras i samband med krigshandlingar hösten 1944 ödelagda hem.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 250 och II: 293 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anförts av herrar *Näsgård*, *Rubbestad* och *Johansson* i Mysinge, fru *Ericsson* i Luleå samt fröken *Vinge*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 250 och II: 293, till Ersättning till Vilhelm Kenttä för viss krigsskada å tilläggsstat I till riksdagen för budgetåret 1955/56 under femte huvudtiteln anvisa ett anslag av 14 000 kronor.

Herr *NÄSGÅRD* (bf):

Herr talman! De motioner som har föranlett detta utskottsutlåtande gäller två jordbrukare på den finska sidan av Torneälven vilka emellertid är svenska medborgare. De fick sina gårdar nedbrända vid den tyska reträtten hösten 1944, och i motionerna föreslås nu ersättning till dem. Motionärerna har begärt gottgörelse till två personer med avsevärda belopp. I den reservation som jag har undertecknat har vi nöjt oss med att yrka att den ene av dessa båda jordbrukare som lidit så stora skador skulle få en ersättning. I motionen hade man begärt 38 000 kr., men vi har föreslagit ersättningen till 14 000 kronor. Vi har där följt utskottsmajoritetens motivering, och utskottsmajoriteten, som följt femte avdelningens förslag, har ju faktiskt sagt att det skulle kunna vara berättigat att bevilja denne Kenttä, som det gäller, en viss ersättning.

Utskottsmajoriteten säger: »För bedömmande av denna fråga är det av betydelse att klarlägga huruvida den omständigheten att nämnda personer är sven-

Om viss krigsskadeersättning till V. Kenttä

ska medborgare försatt dem i sämre läge med avseende på ersättning från finskt håll än om de varit finska medborgare, som fått sin egendom förstörd genom ifrågavarande krigshandlingar.» På denna grund utesluter utskottsmajoriteten sedan den ene av dessa två jordbrukare men säger på s. 4 i betänkandet i slutet av första stycket: »I det hela har emellertid den uppställda frågan för Kenttäs vidkommande enligt föreliggande utredning ansetts böra besvaras jakande.» Han har alltså fått sämre ersättning än sina finska kolleger därför att han var svensk medborgare. Det är att märka att bägge dessa har bott i Finland ett trettiotal år men har bibehållit sitt svenska medborgarskap.

Utskottet har också räknat ut, att om man skulle bevilja ersättning till Kenttä, skulle den enligt vissa i ärendet framlagda bedömningsgrunder kunna beräknas till 14 000 kronor. Han kan nämligen beräknas ha erhållit detta belopp mindre än om han hade varit finsk medborgare. Vi reserverar oss för ansett att konsekvenserna av detta bör vara, att riksdagen beviljar honom 14 000 kronor som en liten ersättning för de förluster han har lidit.

Det framgår av utskottsutlåtandet, att Kungl. Maj:t avslagit Kenttäs ansökan om ersättning. Detta hindrar inte riksdagen att bevilja ersättning, ty Kungl. Maj:t och finansdepartementet måste i sådana här fall följa strikta regler, men riksdagen är inte bunden på samma sätt.

Mera anmärkningsvärt är, tycker jag, att dessa två fått sina ansökningar avslagna av den nämnd som handhar den svensk-tyska clearingen. Den motivering som likvidationsnämnden har anfört finner jag ganska märkvärdig. Nämnden har anfört som motivering för sitt avslag, att det inte kan anses tillförlitligt styrkt, att skadegörelsen ej var till följd av krigets krav oundgängligen nödvändig. Motionärerna säger — som jag tycker med rätta — att det nog kan ifrågasättas i vilken utsträckning ett förstörande av t. ex. jordbruksredskap var till följd av krigets krav oundgängligt. Det borde vem som helst kunna instämma i.

Utskottsmajoriteten säger också, att det kunde bli svåröverskådliga konsekvenser om man beviljade ersättning. Jag skulle dock inte tro att man kan leta upp många identiska fall, d. v. s. jordbrukare i Finland, som fortfarande är svenska medborgare och som har lidit krigsskada och blivit sämre behandlade än sina finska kolleger. För övrigt måste jag säga, att även om det skulle finnas ytterligare några sådana fall, borde man i rättvisans intresse även försöka ersätta dem.

Jag tycker närmast det är en nationell prestigesak för Sverige att se till att en svensk medborgare, som råkat ut för samma olyckor som många finnar råkat ut för under 1944, inte blir sämre ställd än en finsk. Sverige hade inte något krig, och Sverige bör sannerligen ha möjligheter att betala sådana här skador lika bra som finnarna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! Av motionen i detta ärende framgår, att dessa båda svenska medborgare, som fick sina gårdar förstörda 1944, led ekonomisk förlust till ungefär samma belopp vardera. Mattias Forslunds förlust har uppskattats till 1 732 000 finska mark och Vilhelm Kenttäs till ett belopp av 1 791 000 finska mark. De har alltså båda lidit ekonomisk skada av ungefär samma omfattning.

Motionernas yrkanden går också ut på att de båda skall erhålla lika stort belopp, 38 000 svenska kronor var.

För utskottet har det framstått såsom angeläget att söka få en uppfattning om huruvida den omständigheten att de var svenska medborgare hade medfört, att de hade blivit sämre behandlade av finska staten än om de hade varit finska medborgare. Vi har kommit fram till att Forslund har behandlats precis som om han hade varit finsk medborgare. Han har alltså fått ut en brandskadeersättning, men den var mindre än den ersättning, som Kenttä erhöi av finska sta-

Om viss krigsskadeersättning till V. Kenttä

ten. Det förhåller sig därför faktiskt på det sättet, att Kenttä, som reservanterna nu föreslår skall få ersättning, redan tidigare har fått en något högre ersättning än Forslund. Utskottet har då för sin del ansett att det knappast kunde vara rimligt att ge Kenttä, som har fått större ersättning än Forslund, ytterligare ersättning från svenskt håll.

Vi kan i detta fall inte heller komma ifrån den principiella sidan av saken. Det gäller ju inte endast, såvitt vi har kunnat förstå, huruvida svenska staten skall gottgöra svenska medborgare som har lidit skada enbart i Finland, utan konsekvenserna kan också komma att dras ut därhän att gälla svenska medborgare som till följd av kriget har lidit skada även i andra länder än Finland. Vi har trott att man här inte kan dra någon bestämd gräns emellan svenska medborgare i Finland och svenska medborgare i annat land, vilka har lidit skada till följd av krigshandlingar.

Detta är motiven för att utskottet här har gått på ett avstyrkande av motionerna. Vi medger gärna, att detta är en tragisk historia, men vi tror inte att man skulle skapa någon egentlig rättvisa i varje fall mellan dessa båda genom att bifalla reservanternas förslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr GRYM (s):

Herr talman! I min egenskap av motionär i denna mycket tragiska fråga ber jag att få säga några ord. Jag kan fatta mig mycket kort efter det anförande, som herr Näsgård i sin egenskap av reservant här har hållit.

Jag har, herr talman, på mycket nära håll skådat den synnerligen stora skadegörelse, som de tyska trupperna förövade i den finska tornedalsbygden hösten 1944, alltså för elva år sedan. Vi vet ju alla hur byar brändes och vackra gårdar förstördes undan för undan; ingenting skonades; varken kyrkor eller annat. Till och med hölador, som var spridda långt ute på ängarna och på fälten, brände tyskarna ned. Ensligt belägna

gårdar och torp sökte tyskarna upp och brände utan någon som helst förskoning eller förbarmande. En stor del av de stackars människor det här gällde fick ifrån den svenska sidan av gränssälven se hur deras hem skövlades undan för undan. En vanlig människa kan inte förstå att dessa bestialiska härjningar var militärt nödvändiga. Det var ren desperation och förstörelselusta och ingenting annat. Det är faktiskt den enda förklaring man kan finna till dessa förstörelser.

Även de i motionerna här omnämnda personerna, Forslund och Kenttä, två svenska medborgare, råkade bli offer för den tyska krigsmaktens härjningar i finska Tornedalen. En stor del av deras livsverk gick upp i rök på några timmar. Att Forslund och Kenttä var svenska medborgare var just anledningen till att de inte fick krigsskadeersättning svarande mot vad som kommit finska medborgare till del. Som här har omnämnts erhöll Kenttä ett visst belopp, 289 000 Fmark, medan Forslund, som erhöll en försäkring på 68 000 Fmark, inte fick någon som helst krigsskadeersättning. Och, det måste vi komma ihåg, under krigstiden stod finska mark synnerligen lågt i kurs, varför dessa belopp inte var mycket att bygga på.

De finska myndigheterna värderade skadorna på Forslunds egendom till 1 732 000 finska mark och på Kenttäs egendom till 1 791 000 finska mark. Alla deras försök att från finskt håll få ytterligare skadeersättning har varit förgäves. I den svåra belägenhet, vari Forslund och Kenttä råkat, har de sedan även hänvänt sig till de svenska myndigheterna, t. o. m. till Kungl. Maj:t, med begäran om bistånd. Hittills har de inte heller från svenskt håll fått någon ersättning. Det har blivit avslag på deras framställning, huvudsakligen byggt på formella skäl och ingenting annat.

Nu har några ledamöter i båda kamrarna motionerat i ärendet och vädjat till riksdagen om hjälp till dessa två svensk-finländare. Vi har inte ansett oss kunna sitta med armarna i kors, ty det har för oss varit en hjärtesak att försöka bättra där det har brustit. Statsutskottet

Om viss krigsskadeersättning till V. Kenttä

har ledsamt nog hemställt, att motionen icke må av riksdagen bifallas. Utskottsmajoriteten har försökt klarlägga, huruvida den omständigheten att Forslund och Kenttä är svenska medborgare försatt dem i ett sämre läge från finskt håll än om de varit finska medborgare, som fått sin egendom förstörd genom ifrågavarande krigshandlingar. Statsutskottet har sagt, att för Forslunds del måste denna fråga besvaras nekande. Men, ärade ledamöter av statsutskottet, nog måste väl ändå denna inställning bero på ett misstag. Såvitt vi motionärer har oss bekant — våra motioner bygger på fakta — har Forslund utöver brandförsäkringsbeloppet 68 000 Fmark inte fått en enda mark i krigsskadeersättning. Detta är fakta och ingenting annat.

Det må nu förhålla sig hur som helst med denna sak, men jag kommer under alla förhållanden att närmare undersöka saken, och om jag efter denna undersökning finner anledning att återkomma till riksdagen med en motion beträffande Forslund, så kommer jag givetvis att göra detta.

Beträffande Kenttä har utskottet kommit till det resultatet att han har erhållit drygt 14 000 kronor mindre än om han skulle ha varit finsk medborgare. Jag kommer nu inte att yrka bifall till motionerna men väl till reservationen.

Nu säger utskottet att Kenttä och Forslund »icke torde vara de enda svenska medborgare som åsamkats egendomsförluster genom krigshandlingar under det andra världskriget — i Finland eller annorstädes». Ja, det erkänner jag, men är det ändå inte så att riksdagen för sin del prövar de olika framställningarna från fall till fall, och finns det sedan anledning att hjälpa en nödställd såsom t. ex. i detta fall, bör väl riksdagen göra det. Jag tror heller inte att ett bifall till reservationen skulle medföra så svåröverskådliga konsekvenser som statsutskottets majoritet vill göra gällande.

Ärade kammarledamöter! Som jag redan sagt är detta en hjärteangelägenhet och en samvetssak för oss motionärer, och jag anser att det är samvetssak även

för första kammaren och hela riksdagen att bistå dessa nödställda. Nog kan vi väl för en gångs skull låta formella hinder falla. Det gäller här ett humanitärt krav på mänsklig rättvisa och ingenting annat. Jag vädjar enträget till kammarens ledamöter att gå på reservanternas linje.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Näsgård m. fl.

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! Herr Grym säger att han inte kan förstå att de uppgifter, som statsutskottet har fått, kan vara riktiga, nämligen att finska medborgare som åsamkats egendomsförluster genom krigshandlingar icke erhållit någon skadeersättning utöver brandförsäkringen. Jag kan härom inte säga annat än att det är den upplysning som utskottet har fått.

I reservationen yrkas nu att Kenttä skall erhålla visst belopp, men däremot icke Forslund. Herr Grym sade sig ännu senare återkomma med en ny motion om ersättning till Forslund när ytterligare undersökning om hans ersättningskrav blivit verkställd. Jag undrar då, om det inte är klokast att nu följa utskottsmajoritetens förslag, d. v. s. att inte bifalla den i år väckta motionen i någon del, således varken beträffande Forslund eller Kenttä. Riksdagen får då senare tillfälle att pröva ersättningsfrågorna för båda i ett sammanhang mot bakgrunden av de upplysningar som kan framkomma vid den fortsatta undersökningen av Forslunds fall. Det vore enligt min uppfattning olämpligt att nu tillerkänna den ene av dessa båda människor, d. v. s. Kenttä, som redan erhållit 289 000 Fmark, ytterligare 14 000 svenska kronor, medan däremot Forslund, som blott fått en mindre brandskadeersättning, inte skulle erhålla någon hjälp alls.

Jag vidhåller därför, herr talman, mitt yrkande.

Herr NÄSGÅRD (bf):

Herr talman! Jag är något förvånad över herr Sundelins yttrande denna gång när han vill likställa de två per-

Ang. ersättning åt J. F. Öberg för skada under militärtjänstgöring

soner som det här gäller. Utskottsmajoriteten skriver ju, såsom jag redan läst upp: »I det hela har emellertid den uppställda frågan» — alltså huruvida de blivit sämre behandlade därför att de är svenska medborgare — »för Kenttäs vidkommande enligt föreliggande utredning ansetts böra besvaras jakande.» Utskottsmajoriteten är alltså fullt på det klara med att denna fråga för Kenttäs del är klarlagd. Utskottet har också räknat ut att han erhållit drygt 14 000 kronor mindre därför att han är svensk medborgare än om han hade varit finsk medborgare. Jag kan inte förstå att herr Sundelin, som förut som representant för utskottsmajoriteten har underkänt det andra skadeståndsanspråket, nu vill på detta stadium jämställa de båda ersättningsframställningarna. Om motionärerna till nästa år kan förebrija ny utredning i det andra fallet, så må det vara en sak för sig, men fallet Kenttä tycker jag är så pass klarlagt att riksdagen bör kunna bifalla den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Näsgård* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 165, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Näsgård* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 53.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. ersättning åt J. F. Öberg för skada under militärtjänstgöring

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 166, i anledning av väckta motioner om ersättning åt elektrikern J. F. Öberg för skada, uppkommen under militärtjänstgöring.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lage Svedberg* m. fl. (I: 67) och den andra inom andra kammaren av herr *Åkerström* m. fl. (II: 91), hade hemställts, att riksdagen måtte medge, att till elektrikern John Frithiof Öberg skulle för skada, uppkommen under militärtjänstgöring den 29 augusti 1951, enligt reglerna i militärsättningsföreläggningen utgå dels sjukpenning för tiden den 18 januari 1953—den 17 januari 1955, dels ock ersättning för tid därefter, så länge Öberg vore arbetsoförmögen eller hans arbetsförmåga vore nedsatt, med belopp, som för var tid skulle fastställas av riks-försäkringsanstalten eller försäkringsrådet efter prövning i vanlig ordning av ersättningsbeloppens storlek.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 67 och II: 91, medgiva, att till John Frithiof Öberg, Robertsfors, finge från anslaget till Diverse pensioner

Ang. ersättning åt J. F. Öberg för skada under militärtjänstgöring

och understöd m. m. utbetalas ett engångsunderstöd av i ett för allt 3 000 kronor.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Även om vi motionärer har anledning att tacksamt notera den välvilja motionerna rönt i det ärade statsutskottet, kvarstår fortfarande frågan: Har vi i vårt land det försäkringskydd som är nödvändigt för våra värnpliktiga, när de under fredstid fullgör en tvångskommendering i militärtjänst och råkar ut för olycksfall?

Det fall, som vi motionärer förelagt riksdagen för prövning, gäller en värnpliktig vid namn Öberg, som fullgjorde repetitionsövning hösten 1951. Han var den 29 augusti 1951 tillsammans med sina kamrater kommenderad att riva en bro på regementets övningsfält. Han karrade därvid jord, råkade halka på den glatta landgången, föll och fick en skullskada. Öberg själv trodde, att skadan inte var av den arten, att det var nödvändigt att rapportera den till regementets läkare. Inte heller den plutonchef, som ledde övningarna, medverkade till att skadan rapporterades, fastän militärensättningsförordningen ger klart besked om att skador skall rapporteras.

Vid olyckstillfället hade de värnpliktiga arbetsbeting. Om betinget kunde fullgöras på kortare tid än den beräknade, kunde de se fram mot en tämligen lång permission över lördagen och söndagen. Då Öberg blev skadad, placerade kamraterna honom vid en stockeld; han kunde inte vidare medverka i arbetet den dagen. Följande dag gick han ut till arbetsplatsen med kamraterna, såsom framgår av intyg som ingivits till utskottet. Han var dock inte vid sådan vigör att han kunde arbeta hundraprocentigt.

Emellertid reste Öberg hem på permission samtidigt som kamraterna. Efter hemkomsten förvärrades skadan; han fick kräkningar och kände illamående. Redan då hade han tydligen blivit drabbad av en viss minnesförlust och kunde inte berätta om skadan vare sig för

hustrun eller den provinsialläkare som tillkallades. Denne frågade Öberg om orsaken, och det är helt naturligt att han inte kunde konstatera orsakssammanhanget mellan olycksfallet och sjukdomen, när den skadade inte själv förmådde redogöra för det olycksfall han strax förut varit med om.

Öberg låg hemma några dagar, remitterades sedan till regementets sjukstuga och därifrån till lasarettet. Han led fortfarande av minnesförlust. Skadan hade inträffat den 29 augusti 1951, och trots att Öberg blev föremål för en rad undersökningar, verkställdes röntgenundersökning först den 26 januari 1952, varvid röntgenläkaren på lasarettet konstaterade en skullskada, såsom framgår av intyg från läkaren, som ingivits till utskottet.

Riksförsäkringsanstalten tillerkände Öberg sjukersättning från den 29 augusti 1951 till och med den 31 augusti 1952 på grund av arbetsoförmåga. Därefter kunde den skadade enligt riksförsäkringsanstaltens förklaring inte längre erhålla sjukersättning, utan han erhöll en livränta baserad på 25 procents nedsättning av arbetsförmågan. Livräntan beräknades på grundval av hans civila inkomst före militärinkallelsen till 1 200 kronor per år, motsvarande fjärdedelen av 60 procent av den tidigare civila inkomsten.

Häröver anförde Öberg besvär, och det föranledde att man tillerkände honom några dagars sjukpenning, från den 13 till den 17 januari 1953. Efter den tidpunkten utgick ingen som helst ersättning från riksförsäkringsanstalten. Beslutet motiverades med att den sjukes kvarvarande men. inte hade orsakssammanhang med olyckshändelsen; det skulle möjligen i stället vara fråga om epileptiska fenomen.

Svårigheterna för Öberg att vinna rättelse har bidragit till att han undan för undan måst göra ekonomiska uppoffringar. Det är en mycket skötsam man. Där- om vittnar de samstämmiga intyg, som inlämnats till utskottet från både arbetsgivaren och arbetskamrater. Punktligheten i arbetet hade gjort honom till ett fö-

Ang. ersättning åt J. F. Öberg för skada under militärtjänstgöring

redöme för arbetarna inom företaget. Men som synes fick denne skadade värnpliktige vidkännas samtliga kostnader och ekonomiska uppoffringar från den 1 september 1952 till den 1 juli 1955, då han tillfrisknat och kunde gå tillbaka till sitt tidigare arbete. Under den tiden har emellertid kommunen bekostat hans omskolning i Älvsbyn från elektrisk montör för utomhusarbeten till inomhuselektriker. Kommunen har här satsat drygt 2 000 kronor och dessutom mer än 600 kronor i form av socialhjälp. Den värnpliktige har offrat sina besparingar, och hans hustru har måst bidra till familjens uppehälle genom att taga eget arbete utanför hemmet.

När man tar del av dessa förhållanden, har man anledning ställa frågan: Har den nya militärsättningsförordningen, som riksdagen tog ställning till år 1954 och som är tillämplig från den 1 januari 1955, legat till grund för statsutskottets bedömning av den fråga det här gäller? I 3 § 1 mom. av nämnda förordning stadgas, att Kungl. Maj:t har rätt att även ta hänsyn till tidigare olycksfall och följaktligen har möjlighet att göra en omprövning av olycksfall, som skett före den 1 januari 1955.

Vi har i föreliggande motion hemställt, att den skadade skulle tillerkännas sjukpenning på grund av olycksfallet till den dag då han tillfrisknade och kunde återtaga sitt civila arbete. Vi ställer därför frågan: Är det obilligt att en värnpliktig kräver ett försäkringsskydd under fredstid, som ger honom möjlighet att bibehålla den inkomstnivå, som han skulle haft i sitt civila arbete, om han varit frisk? Borde inte det försäkringsskydd, som nu är rådande, göras till föremål för en snabb och skyndsam översyn? När en värnpliktig inkallas att fullgöra sin medborgerliga skyldighet via den tvångskommandering, som äger rum vid repetitionsövningar, tycker man att han också borde beredas ett fullgott försäkringsskydd. För det fall att en värnpliktig under fredstid råkar i olycka bör samhället ansvara för de ekonomiska sviter, som därav kan uppstå. Vi anser att det är bil-

ligt och rättvist, att så sker. Vi motionärer har därför också pekat på just den omständigheten och vädjat till riksdagen att ge ett bestämt uttryck för nödvändigheten att inte den värnpliktige påläggas en sådan ekonomisk börda, som i detta fall har skett. Det kan inte heller vara riktigt — även om man tar hänsyn till den välvilja, som utskottets utlåtande ger uttryck åt — att den värnpliktige, som det här är fråga om, skall tillerkännas endast 3 000 kronor, då enbart den skyldighet, han har mot sin hemkommun, rör sig om väsentligt större belopp. Även om den värnpliktige tillerkännes sjukpenning på grund av olycksfallet, går han miste om skillnaden mellan sjukpenningen och den inkomst, som han skulle ha åtnjutit, om han haft sin hälsa hundra procentigt i behåll.

När man diskuterar och för till togs nödvändigheten av ett hundra procentigt försäkringsskydd, kan också den frågan ställas: Vad hjälper det den värnpliktige, om en läkare enligt de givna bestämmelserna anser att en skallskada endast reducerar arbetsförmågan med 25 procent, därest han inte har möjlighet att sälja de 75 procent han har kvar av arbetsförmågan?

Jag är övertygad om att detta inte är ett enstaka fall när det gäller de militärskadade. Tvärtom hör man ofta, att det ute i landet varit fråga om att bedöma likartade fall. Riksdagen har ju många gånger givit uttryck åt sin humanitära känsla i sådana här frågor. Vi hade senast föregående höst ett fall av detta slag från Värmland.

I motionen hemställes, att riksdagen skall medge, att Öberg erhåller ersättning enligt reglerna i militärsättningsförordningen och att riksförsäkringsanstalten eller försäkringsrådet skall fastställa det belopp, som han skäligen borde kunna erhålla.

Herr talman! Med denna motivering ber jag att få hemställa om bifall till de motioner, som ligger till grund för utskottets utlåtande, nämligen nr 67 i första kammaren och 91 i andra kammaren.

Ang. ersättning åt J. F. Öberg för skada under militärtjänstgöring

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! Det tillkommer inte riksdagen att på det här sättet sätta sig till doms över försäkringsrådet, som ju är den instans som har att avgöra dylika frågor i den slutliga omgången.

När statsutskottet föreslagit en engångsersättning till Öberg, har utskottet i huvudsak räknat med att detta skulle vara en ersättning för den livränta, som drogs in den 17 januari 1953, och alltså täcka detta livräntebelopp fram till den 1 juli i år, då Öberg har kunnat börja sitt arbete igen. Beloppet är avrundat, så att livräntebeloppet egentligen blir 100 kronor i månaden fr. o. m. den 1 januari 1954 t. o. m. den 30 juni 1955. Det är alltså det livräntebelopp, som försäkringsrådet fastställt på grund av läkarintyg beträffande nedsättningen i arbetsförmågan.

Vidare kan nämnas att Öberg tidigare arbetat såsom linjeelektriker. Enligt de upplysningar, som vi inom utskottet har fått, har lönen till en linjeelektriker utgått med omkring 4 kronor per timme inklusive ackordstillägg och för en installationselektriker — Öberg arbetar för närvarande såsom installationselektriker — till 4: 50 kronor per timme inklusive ackordstillägg. Öberg har alltså genom omskolningen, som enligt vad som upplysts ägt rum under kommunens medverkan, blivit i tillfälle att få något bättre löneförmåner än om han hade fortsatt i det förra yrket som linjeelektriker. Det har också upplysts, att Öberg nu skulle vara fullt återställd. Man kan därför räkna med att han i fortsättningen, om ingenting oförutsett inträffar, skulle ha möjlighet att få den arbetsinkomst han nu har.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Den omsorg, som läkarna, riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet visar om statens ekonomi i sådana här sammanhang, anser jag för min del vara mycket prisvärd, och det är naturligtvis ingen anledning från riksdagens sida att rasera de grunder, på vil-

ka de fotar sina utlåtanden. Men under behandlingen av dessa ärenden och kanske framför allt vid behandlingen av den nya yrkesskadeförsäkringslagen och i samband med höjningen av ersättningarna för de militära skadorna fick vi nog allesammans ett ganska bestämt intryck av att dessa tre institutioner — läkarna, riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet — bedömt dessa militära skador, liksom i många fall de s. k. civila yrkesskadorna, alltför restriktivt.

Jag är övertygad om att det inte finns någon ledamot av denna kammare som inte stött på ett eller flera fall, där man blivit mer eller mindre upprörd över, jag kan säga den hårdhet som i detta sammanhang lagts i dagen. Gång efter annan träffar man på sådana fall, där någon skadats under värnpliktstjänstgöring och lidit stora personliga förluster. I vissa fall har vederbörande kanske fått en tillfällig ersättning eller en livränta, men inte i något fall träffar man på att han fått denna ersättning fullt ut. Och dock är det här inte fråga om en tjänstgöring, som man tagit på sig frivilligt — det är inte som när man söker ett arbete var som helst i den öppna marknaden — utan det gäller här en sysselsättning, som man kommanderas till. Man måste göra det, och om man inte gör det så blir det påföljd.

Under sådana förhållanden anser jag att det är rimligt att dessa fall behandlas på ett mera generöst sätt än vad som tidigare skett. Det var också detta riksdagen gav uttryck för, när den under förra året godtog andra lagutskottets skrivning beträffande ersättningarna för militärskadorna.

Jag har tagit till orda av den anledningen, att jag anser att vi här har en möjlighet att ge både riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet en fingervisning om hur vi vill att dessa myndigheter skall tolka det yttrande, som riksdagen godtog förra året. Jag utgår nämligen från att vi här har ett ur många synpunkter talande fall, som bör kunna ge vägledning vid fortsatta bedömanden av skador, ådragna under militärtjänstgöring.

Ang. ersättning åt J. F. Öberg för skada under militärtjänstgöring

Jag tycker inte att det är riktigt trevligt, att enskilda riksdagsmän skall behöva, såsom här skett år efter år, komma till riksdagen med dessa ersättningsärenden, om vilka vi alla kan säga, att det är rimligt att den skadelidande får ersättning med hänsyn till de föreliggande omständigheterna. Trots att vi har den uppfattningen har de ändå inte fått skäligen ersättning, utan vi låter ofta den värnpliktige ensam bära sin börda. Det tycker jag inte är riktigt rätt gjort, och därför anser jag att herr Svedbergs yrkande bör bifallas.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Med anledning av det anförande, som har hållits av herr Sundelin såsom statsutskottets talesman, vill jag säga, att Öbergs omskolningstid uppgått till åtta månader, men när han blev frisk i slutet av juni i år, återgick han till sitt gamla yrke. Jag kan naturligtvis inte därmed påstå, att han är hundra procentigt återställd, men han arbetar för närvarande.

Från Öbergs hemkommun har jag inhämtat, att hans familj i understöd erhållit 618 kronor 30 öre. Vidare har fattigvårdsstyrelsen bidragit till Öbergs omskolningskostnader med 2 752 kronor 13 öre. Öberg är därför skyldig att till kommunen återbetala sammanlagt 3 370 kronor 43 öre.

Det rör sig här om en värnpliktig, som till följd av olycksfall under militärtjänstgöring tvingats att förbruka sina sparmedel. Hans hustru har genom eget arbete fått sörja för att familjen kunde draga sig fram under tiden. Jag utgår från att statsutskottet enhälligt varit av den uppfattningen, att det är nödvändigt och billigt att ge Öberg det ekonomiska stöd, som är erforderligt, och en sådan uppfattning står i enlighet med riksdagens ställningstagande vid omarbetningen av militärsättningsförordningen. Man kan under dessa förhållanden med fog ställa sig frågan: Skall verkligen en värnpliktig, som åsamkas skada under en tvångskommendering, själv behöva bära de ekonomiska följderna där-

av? Jag väddar till riksdagen att i dag, på samma sätt som skedde vid behandlingen av värmlandsfallet, ge till känna, att samhället är berett att medverka till att lätta bördan för en värnpliktig, som åsamkats skada under militärtjänstgöring.

Jag vidhåller därför, herr talman, mitt tidigare yrkande.

Herr WERNER (bf):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att kraftigt understryka de kritiska synpunkter som anförts mot försäkringsrådets och andra myndigheters restriktiva behandling av ärenden rörande ersättning till värnpliktiga, som skadats i militärtjänst.

Det rör sig här om medborgare, som tages i anspråk för en riskfylld tjänstgöring och som skadas under fullgörande av en obligatorisk tjänst. Det är under dessa förhållanden otillfredsställande, att en sådan värnpliktig, sedan han har skadats, icke kommer i åtnjutande av ett tillräckligt ekonomiskt skydd under en kanske livslång invaliditet och bestående minskad arbetsförmåga.

I följande hade jag anledning att på olika sätt påtala dessa brister, och jag efterlyste i en motion rörande ersättning till en person, som skadats under militärtjänstgöring, lämpliga åtgärder. I det fallet hade den skadevallande av högsta domstolen ålagts att betala skadestånd till belopp som kunde komma att uppgå till mellan 100 000 och 200 000 kronor. Den skadevallande saknade emellertid möjlighet att betala skadeståndet, och den skadade hade därför inte möjlighet att utfå någon ersättning. I min motion påtalade jag kraftigt den uppenbara brist, som ligger däri att det inte finns ett med ett försäkringsskydd likartat skydd för värnpliktiga, som ger ekonomisk trygghet åt dessa värnpliktiga, som skadas i unga år och under sin återstående livstid får bära bördan av invaliditet.

Jag måste ännu en gång betona, att militärsättningsförordningen tydligen inte tillämpas på ett sådant sätt, att hit-

Ang. ersättning åt J. F. Öberg för skada under militärtjänstgöring
tills rådande missförhållanden på ett
nöjaktigt sätt bringas ur världen. ende graden av nedsättning i arbetsför-
måga.

Med anledning av herr Elowssons anförande vill jag hänvisa till ytterligare ett fall, där en numera medelålders tidigare värnpliktig erhållit en livränta — den uppgick till 1 200 kronor — på grund av en skada som han ådrog sig år 1929. För ett par veckor sedan uppsökte han mig och visade att denna ersättning hade nedsatts till 600 kronor eller 50 kronor i månaden. Det var således inte nog med att ersättningen minskat i värde på grund av penningvärdets fall, utan beloppet hade även kraftigt reducerats. Mannen, som har familj, hade skadats på sådant sätt att han inte kunde utföra tungt kroppsarbete.

Jag hoppas att de anföranden, som här har hållits, skall komma till vederbörandes kännedom såsom en riksdagens opinionsyttring och övervägas både inom regeringen och inom den sektion av riksförsäkringsanstalten som har att handlägga sådana ersättningsfall. Jag kan inte annat än mycket bestämt instämna med motionären, då han gör gällande att det måste skapas en bättre sakens ordning när det gäller ersättning åt i militärtjänst skadade.

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av herr Elowssons anförande.

Herr Elowsson ansåg att riksdagen här borde visa sig mera generös än man varit senast från riksförsäkringsanstaltens och försäkringsrådets sida. Ja, om det förslag, som statsutskottet nu framlagt, bifalles av riksdagen, så har väl riksdagen varit mera generös än försäkringsrådet. Utskottet föreslår att Öberg skall få en ersättning som motsvarar livränta under den tid då han enligt riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet inte hade rätt till någon livränta. Jag tycker att detta är rätt generöst. Det är klart att man kan vara ännu mera generös, men då försäkringsrådet tidigare bestämde livräntans belopp, skedde det ju i enlighet med de gällande reglerna och med stöd av läkarintyg angå-

Herr HUSS (fp):

Herr talman! Riksdagen har, såsom herr Elowsson framhöll, i år antagit ändringar i militärsättningsförordningen, som är av den natur, att om ifrågavarande olycksfall hade inträffat nu, så hade ingen tvekan förelegat om att den skadade haft full rätt till ersättning.

Detta fall är såvitt jag förstår särskilt ömmande därför att det var fråga om ett olycksfall, vid vilket vederbörande drabbades av en svår hjärnskakning och minnesförlust, vilket gjorde att han själv inte kom ihåg att han hade blivit skadad och på den grund inte kom till ordentlig läkarundersökning förrän efter en veckas förlopp och till ordentlig röntgenundersökning förrän efter fem månaders förlopp.

Med hänsyn till dessa omständigheter är jag för min del benägen att ansluta mig till herr Svedbergs yrkande om full ersättning, och jag gör det i medvetande att handlingarna i målet otvetydigt talar för att det samband mellan skadan och symptomen, som man har ansett icke föreligga efter början av år 1953, dock otvivelaktigt föreligger i belysning av de nyare undersökningar som har företagits.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Det förhåller sig ju på det sättet att det här fallet har komplicerats därigenom att personen i fråga förlorade minnet. Hade han inte gjort det, utan han i vanlig ordning hade blivit underkastad läkarbehandling och därvid fått redogöra för hur han blivit skadad och var han kände av skadorna, då hade han fått den ersättning som motionärerna nu anser att han bör få. Frågan är då naturligtvis: Skall vi inte bry oss om detta att mannen förlorade minnet, bör vi inte ta någon som helst hänsyn till detta? Jag kan inte inse att enbart den omständigheten, att

Ang. ersättning åt J. F. Öberg för skada under militärtjänstgöring

skadan var av den arten att den skadade förlorade minnet, bör bli bestämmande för frågan, om ersättning skall utgå eller inte. Nu har utskottet inte tagit hänsyn till denna omständighet, utan i stället följt en mall, som väl antagligen rekommenderats av riksförsäkringsanstalten eller försäkringsrådet. Och jag kan förstå utskottet, när det gjort det. Men frågan är: Är detta riktigt? Jag kan inte finna att det är det. Därför bör riksdagen nu se till att saken blir rättad.

Om jag inte tröttar kammaren, skulle jag kanske få redogöra för ett annat fall, som gällde, huruvida en person som färdats från sitt arbete, skulle få ersättning. Även det var mycket komplicerat. Bestämmelserna brukar ju tillämpas på det sättet att om vederbörande skadats, innan han stigit över tröskeln till sitt hem, får han ersättning, men om han kommit innanför tröskeln får han inte ersättning. Den det gällde kom från sitt arbete, och han hade farit den lagliga vägen; därom var det ingen tvist. När han kom på tröskeln till sitt hem, möttes han av sin hund, som i glädjen hoppade upp mot honom så att han föll omkull och bröt ena benet. Bröt han benet utanför tröskeln eller innanför tröskeln? Det var den frågan som man hade att ta ställning till.

Det uppstår många sådana tvistiga fall, och det kan vara rätt svårt för riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet att träffa rätt. Jag vill inte bestrida att även detta fall kan vara besvärligt, men jag menar att för oss, som har allt det material framför oss, som vi behöver för att bedöma saken, bör det vara ganska klart, att det är rättvist att mannen får denna ersättning.

Herr NORMAN (s):

Herr talman! Jag anser nog att jag bör påpeka för kammarens ledamöter, att vi på grund av de yrkandens som föreligger står inför ett mycket betydelsefullt principiellt avgörande. Vi har ju vid flera tillfällen haft sådana här frågor uppe, och riksdagen har mot en del ledamöters invändningar ansett sig kunna bevilja den

ersättning som skulle ha utgått till tiden för det avgörande som vi har tagit, om militärsättningsförordningen hade gällt. Detta är vad statsutskottet här föreslår i detta fall. Motionärernas yrkanden innebär någonting helt annat, vilket framgår av inledningen till utskottsutlåtandet. Riksdagen kan naturligtvis mycket väl, som vi gjort många gånger förr och som jag tycker är skäligt även i detta fall, säga att saken är prövad och att vi inte har någon invändning att göra mot prövningen på så sätt att vi skulle anse den felaktig men att vi tycker att skälighetshänsyn talar för att vi fattar ett beslut om ersättning i det särskilda fallet. Men skulle vi bifalla motionärernas hemställan, innebär väl det att vi upphäver oss till domare över myndigheterna och den slutsats som de har kommit till.

Jag har alla sympatier för att dessa stackars människor skall få bästa möjliga hjälp, när de råkat i en sådan här olycka, men jag vågar inte ta på mitt ansvar att här stödja ett beslut, så formulerat som det föreligger i motionerna, ty det finner jag vara principiellt mycket betänkligt. Det är med mycket lätt hjärta som jag följer statsutskottet i dess hemställan om ett engångsbidrag, men att säga, att militärsättningsförordningen skall tillämpas för framtiden, när myndigheterna har sagt någonting helt annat, synes mig vara ganska betänkligt.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Motionernas syfte är ju att ge riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet möjlighet att ompröva saken och ge den skadade den ersättning som riksdagen i sitt beslut år 1954 har givit klara direktiv om. Detta kan ju inte innebära en kritik av den prövning som ärendet tidigare har fått hos dessa myndigheter.

Det är klart att det här är fråga om det olyckliga sammanhanget med att den skadade har lidit av minnesförlust, såsom doktor Huss, som är sakkunnig på området, har strukit under. I det läkarintyg, som röntgenläkaren vid lasarettet

Ang. ersättning åt J. F. Öberg för skada under militärtjänstgöring
 har utfärdat och som har bifogats motionen i bilaga, heter det: Den 26 januari 1952 blev Öberg röntgenfotograferad på Umeå lasarett. Därvid fann man, enligt läkarintyg, »en liten stjärnfraktur fram till i pannbenet, som fortsatte nedåt med en frakturlinje mot sinus frontalis». I intyget anföres vidare, att det vore synnerligen svårt att radiologiskt bedöma en dylik frakturs ålder, men förklaras på skäl som utvecklas i intyget, att man måste »misstänka att frakturen är av sent datum för att inte säga tämligen färsk».

Det olyckliga är ju, att den skadade inte kunde förklara för provinsialläkaren, att han hade varit skadad. Hade han kunnat det, hade han ju omedelbart remitterats till lasarettet, och då hade kanske utgången av bedömningen blivit en helt annan. Vad vi avsett med motionen är att få en rättelse därutinnan, att man tillerkänner den skadade sjukpenning till den tidpunkt, då han kunde återtaga arbetet. Detta har skett vid midsommartiden i år, och följaktligen är det inte fråga om att ge honom någon livränta i fortsättningen, utan det är bara fråga om att ge honom en liten återbäring för både den psykiska pressen och den ekonomiska skadan. Riksdagen har ju tidigare tillrättatlagat sådana fall.

Jag förstår herr Normans syn på saken, men det är ju inte första gången riksdagen har rättat till sådant och satt de humanitära synpunkterna över de rent formella. Vad man åsyftar är att få till stånd en översyn av försäkringsskyddet även när det gäller andra fall än fallet Öberg.

Herr NORMAN (s):

Herr talman! I motionen åberopas vissa vittnesutlåtanden, som inte var kända, när frågan prövades av riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet. Jag undrar, om inte den riktiga gången är, att kammaren här följer statsutskottet. Då får vederbörande en engångersättning. Med stöd av detta beslut och av debatten och de nämnda vittnesmålen vänder han sig sedan till riksförsäkringsanstalten för att få ärendet om-

prövat. Då kanske man kan komma fram till den fulla ersättning som motionärerna vill ge honom.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Norman, att om motionen bifalles, kommer ju ersättningen att omprövas av både riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet. Det innebär ett klart direktiv, och då får den skadade den ersättning som motionärerna anser riktig. Jag hoppas riksdagen kommer att besluta så.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! I statsutskottets plenum var det ingen debatt om detta ärende. Femte avdelningen var enhällig i sitt förslag till utlåtande, och det klubbades igenom. Det är klart, att vi, som tillhör de övriga avdelningarna, inte hade anledning att närmare granska vad som hade föreslagits utöver att vi självfallet läste igenom utlåtandet. Jag vill bara med några få ord i anslutning till vad motionärerna här anfört om att den humanitära synpunkten skall vara vägledande, framhålla, att jag inte har någon ting att invända mot denna grundsyn. Men det är en humanitär gärning för Sveriges riksdag att se till, att de olyckliga människor, som det här kan gälla, blir lika behandlade. Jag fäster rätt stort avseende vid detta. Med den behandling, som ärendena nu får, blir det emellertid inte så, utan om vederbörande har en bekant som är riksdagsman eller någon annan förbindelse som kan bevaka hans intressen, kan hans ärende komma upp i riksdagen och bli belyst. Om ärendet då föres fram på ett sådant sätt, att riksdagen lyssnar, kan det gå bra. Men de olyckliga människor, som inte har denna möjlighet, är handikappade.

Därför får vi nog tänka oss för en liten smula. Regeringsbanken är för ögonblicket tom, men jag vill vädja till regeringen, som jag hoppas kommer att läsa denna debatt, att medverka till

Ang. ersättning åt J. F. Öberg för skada under militärtjänstgöring

en generell humanare bedömning. Riksdagen måste emellertid vara försiktig när den skall sätta sig till domare över myndigheterna. Vi har mycket svårt för att tränga in i motiveringarna — i varje fall har inte jag kunnat göra det i detta ärende.

Jag har funnit det angeläget, herr talman, att i detta skede av debatten föra fram denna synpunkt. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! Herr Svedberg har yrkat bifall till motionen. Jag tror att det då finns anledning att något närmare studera yrkandet i motionen. Motionärerna hemställer, »att riksdagen måtte medge att till elektrikern John Frithiof Öberg skall för skada, uppkommen under militärtjänstgöring den 29 augusti 1951, enligt reglerna i militärsättningsförordningen utgå dels sjukpenning för tiden den 18 januari 1953—den 17 januari 1955, d e l s o c k ersättning för tid därefter, så länge Öberg är arbetsoförmögen eller hans arbetsförmåga är ned-satt, med belopp, som för var tid fastställes av riks försäkringsanstalten eller försäkringsrådet efter prövning i vanlig ordning av sättningsbeloppens storlek».

Men det är ju på det sättet, att riks försäkringsanstalten och försäkringsrådet har prövat sättningsfrågan och beslutat i den. Om motionen skulle bifallas här, föreställer jag mig, att det är mycket ovisst, huruvida den skadade John Frithiof Öberg över huvud taget har utsikt att få någon ytterligare ersättning. Vid bifall till statsutskottets förslag får han i varje fall en engångersättning på 3 000 kronor.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Det var herr Karlsson i Munkedal som uppkallade mig.

Han sade, att vi bör behandla alla lika. Det har ju också riksdagen slagit fast i och med att riksdagen har godkänt militärsättningsförordningen. Den förord-

ningen har vederbörande organ att rätta sig efter. Men i detta fall har ju ärendet inte behandlats enligt normala regler, och det sammanhänger med att mannen förlorade minnet. Han kunde inte säga, hur det var fatt med honom eller när eller var han hade blivit skadad. Vi måste väl ändå medge, att det förändrar saken och motiverar, att man prövar fallet på nytt. Det tycker jag är ganska naturligt.

Herr Norman var ju också inne på att det enligt hans mening uppenbarligen behövdes en ny prövning. Han föreslog att vi skulle anta statsutskottets förslag nu, och därefter fick motionärerna komma igen. Men detta är ju i sak detsamma som att godkänna motionen i dag, eftersom den ju siktar till att försäkringsrådet skall ta upp frågan till ny behandling.

För mig kan det vara egalt vilket det blir. Resultatet blir bara att riksdagen får behandla saken en gång till, och det kanhända är nyttigt. Jag har ingenting emot att ansluta mig till herr Normans förslag, ty då får denne man i alla fall de där 3 000 kronorna som statsutskottet föreslår. Men jag gör detta under den bestämda förutsättningen att ett bifall till statsutskottets förslag om de 3 000 kronorna icke får av försäkringsrådet betraktas så som om man därmed hade ansett att saken är klar. Det är den på intet sätt, såsom den i verkligheten ligger till.

Herr HERLITZ (h):

Herr talman! Jag har inte haft tillfälle att höra hela debatten och får därför be om ursäkt, om det till äventyrs är någonting som jag missuppfattat eller förbisett. Jag skall inte heller göra några principiella utläggningar i saken, därför att jag helt och fullt kan instämma i de uttalanden som gjorts här av herr Gustaf Karlsson. Dessa anknyter i mångt och mycket till vad jag vid tidigare tillfällen anförde. Jag vill bara säga några ord om det yrkande som föreligger i motionen och som går ut på att riksdagen skulle besluta att riks försäkringsanstalten och försäkringsrådet framdeles skulle be-

Ang. ersättning åt J. F. Öberg för skada under militärtjänstgöring

döma vissa uppkommande frågor efter de och de grunderna. Detta är en alldeles omöjlig väg, i varje fall vad angår försäkringsrådet. Detta är en domstol, insti- tuerad enligt lag, med skyldighet att dö- ma efter lag och författning, och enligt ett sådant här beslut av riksdagen i en anslagsfråga kan försäkringsrådet över huvud taget inte handla. Jag finner så- lunda att den vägen är alldeles ofram- komlig.

Jag har observerat en sak som jag spe- ciellt har hört återopas här av herr Elowsson, nämligen att i detta ärende föreligger ett alldeles särskilt skäl för riksdagen att ingripa. Detta skäl är att den man som det gäller inte fått tillfälle att meddela upplysningar av avgörande betydelse för ärendet. Därför har utgån- gen blivit felaktig. Då menar herr Elow- son, och andra har sagt detsamma, att i ett sådant fall är det skäligt att riks- dagen griper in. Får jag lov att fråga: Är det ingen som har tänkt på att för sådana lägen har vi i vår rätt en klar utväg anordnad? Jag vågar inte påstå att den är framkomlig i detta fall, men det förvånar mig att jag inte hört den om- nämnas. Man kan nämligen söka res- ning i försäkringsrådets beslut, man kan söka resning i förvaltningsmyndigheters och särskilda förvaltningsdomstolars be- slut. I detta fall skulle det ske hos högsta domstolen under återopande av de grunder som anges i rättegångsbalken, t. ex. att omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, återopas och att dess förebringande sannolikt skulle ha lett till en annan utgång. Inte vågar jag döma om hur en sådan resningsansökan skulle gestalta sig i detta fall — sådant vågar man inte uttala något om — men detta är den klara väg som är tänkt för dylika situationer. Den omständigheten, att det förekommit ett felaktigt avgöran- de, påkallar sålunda inte på något vis att riksdagen skall gripa in på ett om- råde som är så i grunden främmande för dess uppgifter.

I detta anförande instämde herr *Velan- der* (h).

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Jag förstår att professor Herlitz hyser betänkligheter mot att föl- ja motionen i den del det gäller att i viss mån återförvisa ärendet till riksför- säkringsanstalten och försäkringsrådet. Men den möjlighet som herr Herlitz med- gav, nämligen att söka resning i försäk- ringsrådets beslut, innebär en omgång som det är orimligt att begära att ska- dade värnpliktiga eller andra skadade skall ge sig in på. De klagat över för- säkringsanstaltens beslut, och försäk- ringsrådet dömer, och då gives ingen möjlighet att gå till kungen. Den utvägen är eliminerad för de skadade.

Det är klart att vi har önskat att för- säkringsanstalten skulle kunna ompröva ärendet och bevilja sjukersättning till dess den skadade tillfrisknade. Han har tillfrisknat i juni månad detta år. Jag har räknat ut ungefär vilket belopp han skul- le få, med avdrag för det han tidigare har erhållit. Det blir en sammanlagd summa för hela tiden av omkring 9 000 kronor. Får han 3 000 kronor, som stats- utskottet här rekommenderar, innebär det att han inte ens kan betala tillbaka till kommunen vad denna har förskotte- rat i kostnader för omskolning och för det tillfälliga sociala stöd som man har tillerkänt honom. Jag menar att statsut- skottet har möjlighet att öka summan, och jag skulle kunna tänka mig att det kan vara bättre än ett bifall till motio- nen att riksdagen tillerkänner honom ett belopp på i runt tal 9 000 kronor.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de där- under förekomna yrkandena gjorde pro- positioner, först på bifall till vad ut- skottet i det nu ifrågavarande utlåtan- det hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och för- klarade herr talmannen, sedan han upp- repet propositionen på bifall till utskot- tets hemställan, sig finna denna propo- sition vara med övervägande ja besva- rad.

Herr *Svedberg, Lage*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter

given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 166, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svedberg, Lage*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 39.

Därjämte hade 22 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 167, i anledning av väckta motioner om pension åt Frans Herman Lindgrens änka; samt

nr 168, i anledning av väckta motioner om pension åt f. d. ämneslärarinnorna vid Sigrid Rudebecks skola i Göteborg Elsa Helgesson och Ester Ullman.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Sydafrikanska unionen för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om stöd åt den svenska fruktodlingen

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 55, i anledning av väckta motioner angående vissa åtgärder till stöd åt den svenska fruktodlingen.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 133 av herr *Karl Persson* m. fl. och II: 170 av herr *Hansson* i Skegrie m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte besluta, att tillverkning och försäljning av ciderdrycker med en alkoholhalt av högst 2,8 viktprocent skulle få äga rum enligt de regler, som gällde för maltdrycker; samt

2) de likalydande motionerna I: 134 av herr *Fritiof Karlsson* m. fl. och II: 157 av herr *Jansson* i Benestad m. fl., vari hemställt, att riksdagen i överensstämmelse med motionernas syfte måtte besluta att hos Kungl. Maj:ten begära utredning och förslag snarast möjligt rörande skattefrihet för läskedrycker, som innehålle must, tillverkad av svenska äpplen, eller, därest så befundes lämpligt, annat stöd åt framställningen av sådana drycker.

Utskottet hade i det nu förevarande betänkandet på anförda skäl hemställt,

1) att de likalydande motionerna I: 133 av herr Karl Persson m. fl. och II: 170 av herr Hansson i Skegrie m. fl. angående rätt att tillverka och försälja ciderdrycker icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) att de likalydande motionerna I: 134 av herr Fritiof Karlsson m. fl. och II: 157 av herr Jansson i Benestad m. fl. om skattefrihet för läskedrycker, som innehåller must av svenska äpplen, m. m., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Velander, Kollberg, Nilsson* i Svalöv och *Stenberg*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:ten anhålla,

Om stöd åt den svenska fruktodlingen

att Kungl. Maj:t ville — i anslutning till innehållet i de likalydande motionerna I: 133 av herr Karl Persson m. fl. och II: 170 av herr Hansson i Skegrie m. fl. samt de likalydande motionerna I: 134 av herr Fritiof Karlsson m. fl. och II: 157 av herr Jansson i Benestad m. fl. — i proposition till nästkommande års riksdag framlägga förslag till ändrade bestämmelser angående tillverkning, beskattning och försäljning av ciderdrycker, framställda av svensk frukt, samt läskedrycker, innehållande must, tillverkad av svenska äpplen;

II) av herrar *Werner, Niklasson* och *Larsson* i Luttra, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 133 av herr Karl Persson m. fl. och II: 170 av herr Hansson i Skegrie m. fl. samt de likalydande motionerna I: 134 av herr Fritiof Karlsson m. fl. och II: 157 av herr Jansson i Benestad m. fl., i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning och förslag till 1956 års höstriksdag i syfte att verksamt underlätta tillverkning och avsättning av sådana fruktmuster och av sådana ciderdrycker med låg alkoholprocent, som framställts av svensk frukt.

Herr **VELANDER** (h):

Herr talman! Åtskilliga frågor rörande ciderdrycker samt läskedrycker, innehållande must av svenska äpplen, har under de senaste åren i olika sammanhang ställts under diskussion här i riksdagen. Denna diskussion har understundom varit rätt livlig. Anledningen därtill är icke långsökt. Det räcker med att konstatera, att den inhemska fruktodlingen haft att kämpa med undan för undan allt större svårigheter, delvis bevingade av konkurrensen från utlandet. Våra viktullar har genom den ständigt fortgående penningvärdeförsämringen förlorat mycket av sin effekt, samtidigt som den svenska fruktodlingen ökat i utomordentligt rask takt. Åtgärder av betydelse från statsmakternas sida till stöd-

jande av denna fruktodling eller befordrande av dess avsättningsmöjligheter har låtit vänta på sig. Förslag, som i sådant hänseende framkommit, har på sina håll utlöst en i många fall negativ inställning. Det föreliggande utskottsbetänkandet kan sägas utgöra ett exempel därpå. Att man, om man vill, kan nå positiva resultat, bär den proposition vittne om, som har framlagts för riksdagen för kort tid sedan angående vissa tullkoncessioner jämte därav föranledda ändringar i gällande tulltaxa. Den går ut på en utvidgning av den s. k. skyddsperioden för äpplen samt en icke obetydlig höjning av tullen för äpplen och päron. Jag känner mig mycket angenämt berörd av att denna proposition givits det innehåll, som jag här har antytt.

Såsom känt hänföres cidern enligt gällande bestämmelser till vin, därest alkoholhalten överstiger 2,25 volymprocent, och får den sålunda tillhandahållas allmänheten endast på det sätt, som gäller för vin.

I vissa av de föreliggande motionerna föreslås nu, att tillverkning och försäljning av ciderdrycker med en alkoholhalt av högst 2,8 viktprocent må ske enligt de regler, som gäller för maldrycker. Detta förslag tilltalar, såsom synes av utskottsbetänkandet, icke utskottsmajoriteten. Det blir, om det skulle komma att omsättas i praktiken, av väsentlig betydelse ur nykterhetssynpunkt och det betecknas som ett vittuseende ingrepp i den nu gällande avvägningen på området.

Reservanterna har icke kunnat tillägga sig någon nämnvärd förståelse för den motvilja mot varje försök till positivt handlande på detta område, som skymtar i utskottets ställningstagande, och den något överdrivna respekt för fjolårets beslut i nykterhetsfrågan, som behärskar utskottsmajoriteten. Att ciderdrycker med samma alkoholhalt som maldrycker, hänförliga till klass II och i försäljningshänseende likställda med dessa, skulle utgöra något »vittuseende ingrepp» i nykterhetspolitiskt hänseende borde näppeligen kunna göras gäl-

lande. Cidern som berusningsmedel är väl knappast någonting annat än en konstruktion. Det är ju blott fråga om en höjning av alkoholhalten från 2,25 volympcent till 2,8 viktprocent. Om över huvud taget något utrymme här föreligger för spekulationer i alkoholkonsumtionen, dess ökning eller minskning, till följd av ciderdryckernas likställighet i försäljningshänseende med maltdrycker, torde på goda grunder kunna hävdas, att en minskning av denna konsumtion är lika sannolik, om inte mera sannolik, än en höjning därav. Och minst av allt kan det vara någon mening med att betrakta fjolårsbeslutet i nykterhetsfrågan såsom på något sätt sakrosankt. Utvecklingen under den senaste kalendermånaden och därefter i fråga om alkoholkonsumtionen lämnar, statistiskt sett, intet stöd för en sådan inställning. Och när allt kommer till allt kan det komma att visa sig, att det skulle ha varit en klok åtgärd, om riksdagens kamrar i dag för vinnande av erfarenheter beträffande konsumtionens anpassning till ciderdryckerna i konkurrens med andra drycker inom vårt försäljningssystem hade vågat gå in för ett något vidgat utrymme för dessa drycker.

Först och sist bör emellertid i sammanhanget beaktas angelägenheten av att bringa trädgårdsnäringen, enkannerligen fruktodlingen, ökat stöd och skydd. Dess läge är dock så allvarligt och detta även med hänsyn till utsikterna för framtiden, att ingenting får underlåtas, som utan eftersättande av vitala intressen kan vara ägnat att bidra därtill. Kan ingenting åtgöras i sådant hänseende, har man säkerligen skäl att fråga sig, huruvida förutsättningar över huvud taget föreligger för upprätthållande av en fruktodling av nämnvärd omfattning i detta land. Ur folkförsörjnings- och beredskapssynpunkt och även från näringspolitiska utgångspunkter måste en utveckling i sådan riktning framstå såsom betänklig.

I vissa av de i utskottsbetänkandet redovisade motionerna ifrågasättes skattefrihet för läskedrycker, innehållande must tillverkad av svenska äpplen. Det

Om stöd åt den svenska fruktodlingen
är möjligt, att en viss tveksamhet anmäler sig på den punkten. Förslaget bör emellertid prövas, och får därvid icke förbises, att motionärerna icke bitit sig alltför hårt fast vid tanken på skattefrihet; de efterlyser alternativt stöd i annan ordning åt framställningen av sådana drycker.

I varje fall synes frågan härom ha mycket litet att göra med den av utskottsmajoriteten åberopade, mycket skamfilade grundsatsen, »att i den mån stöd från statens sida för något ändamål befunnes påkallat, detta stöd lämnades i form av anslag till det ifrågavarande ändamålet och icke genom lättnader vid beskattningen». Det är väl ändå svårt att tänka sig, att anslag av skattemedel skall anvisas såsom en lämplig utväg med någon permanens för befordrande av avsättningen av den svenska fruktodlingens produkter. Subventionernas väg bör väl ändå icke rekommenderas. Man bör i stället sikta till åtgärder, som kan karakteriseras såsom en hjälp till självhjälp.

Med dessa ord, herr talman, hemställer jag om bifall till den under punkt I) till utskottsbetänkandet fogade reservationen.

Herr WERNER (bf):

Herr talman! De föreliggande motionerna syftar, såsom av innehållet framgår, till att bereda vidgad avsättning för den svenska frukten på den inhemska marknaden och för produkter, som är tillredda av samma frukt. Det är alldeles påtagligt att den svenska fruktodlingen, såsom herr Velander nys framhållit, kämpar med mycket betydande svårigheter, vilka växer i samma mån som produktionen av den svenska frukten — framför allt äpplen och päron — växer i volym. Att den svenska fruktodlingen ökas, måste i och för sig betraktas såsom mycket glädjande ur det svenska folkhushålllets synpunkt. Men det är alldeles förvånande, hur svårt det är att med stöd av det allmänna kunna vidga användningen av svensk frukt eller produkter av svensk frukt i hushållen i landet. Ur national-

Om stöd åt den svenska fruktodlingen

ekonomisk synpunkt måste det ligga något betänkligt i att vi varje år importerar olika sorters frukt till ett värde av över 200 miljoner kronor, samtidigt som den svenska frukten i stora massor får förfaras.

När vi behandlat dessa frågor inom utskottet, har vi tyckt oss märka att utskottsmajoriteten staplat svårigheter på svårigheter, något som nästan kan anses såsom ett de obofärdigas förhinder för att här någonting göres. Vi reservanter har emellertid utan att låsa oss fast vid ordalydelsen i motionerna ansett, att en snabb utredning av frågan med förslag till 1956 års riksdag skulle vara både möjlig och nödvändig. I den reservation, som har avgivits av undertecknad jämte herr Niklasson och herr Larsson i Luttra, har vi i slutyrkandet begärt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en skyndsam utredning och förslag till 1956 års, som det står, höst-riksdag. Då jag här stannat för den ordalydelse, som klämman har fått, skall jag be att få göra den ändringen att »höst» före »riksdag» måtte utgå. Jag hemställer sålunda att slutet på klämman måtte lyda »och förslag till 1956 års riksdag i syfte att verksamt underlätta» o. s. v.

Jag kan inte finna att utskottet förebragt något bärande skäl emot att dessa viktiga frågor på nytt skall upptas till prövning och bli föremål för positiv behandling. Jag hemställer alltså, herr talman, om bifall till den reservation nr II), som avgivits av undertecknad jämte herr Niklasson och herr Larsson i Luttra, med den ändring, som nyss angivits, av klämman.

Herr HEÜMAN (s):

Herr talman! I den motion, I: 134, som väckts av herr Fritiof Karlsson m. fl. och som behandlats i föreliggande utskotts-betänkande, har man yrkat på utredning och förslag snarast möjligt rörande skattefrihet för läskedrycker som innehåller must, tillverkad av svenska äpplen. Den fråga, som sålunda tagits upp i denna motion, behandlades ganska ingående vid föregående års riksdag i samband

med en då väckt motion, som hade anknytits till proposition nr 154 angående tillverkning och beskattning av maldrycker m. m. Den då föreliggande motionen fick en ganska grundlig behandling i detta sammanhang, och efter denna grundliga behandling avvisades motionen av riksdagen. Orsaken till avvisandet av motionen var väl närmast ett par faktorer. För det första skulle en skattebefrielse för dessa drycker ur taxerings-synpunkt medföra ett mycket omfattande kontrollarbete. Det skulle bl. a. medföra att kontroll på de olika företagen skulle ske i fråga om lagertillgång, färdiga varor, försäljnings- och tillverkningsbokföring m. m. Det skulle sålunda bli en omfattande kontrollhistoria, sedd ur taxeringssynpunkt, så omfattande att kontrollstyrelsen, som yttrat sig i ärendet, sade att den vinst man skulle kunna få genom en skattebefrielse på detta område, icke skulle stå i rimlig proportion till de kostnader, som staten skulle få ikläda sig för själva kontrollarbetet.

Detta var således en av orsakerna till att motionen avvisades. En annan orsak var väl att det pekades på det förhållande, som herr Velander just nu också var inne på, nämligen att riksdagen tidigare vid upprepade tillfällen hävdade den uppfattningen, att om en näringsgren eller någon grupp av svenska medborgare på något sätt av statsmakterna borde stödjas, skulle detta inte ske genom skattelättnader, utan i så fall på andra vägar.

Det var väl strängt taget dessa faktorer, som i huvudsak var avgörande för riksdagens inställning under föregående år.

I den av herr Karl Persson m. fl. i år väckta motionen I: 133 hemställs, att riksdagen måtte besluta, att tillverkning och försäljning av ciderdrycker med en alkoholhalt av högst 2,8 viktprocent må äga rum enligt de regler som gäller för maldrycker. Även denna fråga diskuterades mycket ingående vid föregående års riksdag i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 151 angående riktlinjerna för den framtida nykterhetspolitiken. Orsaken till att riksdagen den gången avvisade motionen

rernas framställning var väl närmast att ett bifall till motionen, enligt vad som framhölls från flera håll, skulle medföra att man införde nya alkoholstarkare drycker på samma vida marknad som finns för försäljning av öl. Det ansågs då, att om denna starkare alkoholdryck skulle föras ut på denna vidgade marknad, skulle den komma att konkurrera, kanske inte främst med det beskare ölet utan framför allt med läskedryckerna. Ur nykterhetssynpunkt kunde det, ansåg man, inte vara ett allmänt intresse att förfara på detta sätt. Man befarade att ciderdrycken, om den bleve lättillgängligare, skulle medföra ökade frestelser för ungdomen. Det är ju ett faktum att alkoholen ofta väcker ett allt större begär efter ännu starkare drycker.

Den i följande väckta motionen, som både till sak och motivering var lika med de nu föreliggande, avstyrktes av särskilda utskottet i dess utlåtande nr 1. Vid utlåtandet fanns fogad en reservation, vari hemställdes om förslag till 1954 års höstriktdag om ändrade bestämmelser om tillverkning, beskattning och försäljning av ciderdrycker framställda av svensk frukt. Detta yrkande avvisades emellertid av riksdagen med 210 röster mot 98. Riksdagen har således redan i följande intagit avvisande ståndpunkt mot införande av en alkoholstarkare ciderdryck på den vida marknad som nu finns för malt-drycker.

När de nu föreliggande motionerna, vilka i stort sett såväl i fråga om motiveringar som syften ansluter sig till de förra året behandlade motionerna, väcktes, hade det icke inträffat några nya omständigheter som kunde påkalla en förnyad prövning av frågan från riksdagens sida eller som kunde motivera förändringar i den blott något mer än ett halvt år tidigare beslutade rusedrycks-lagstiftningen. Däremot har, efter denna tidpunkt, Kungl. Maj:t tagit initiativ till vissa stödåtgärder till fromma för fruktodlarna. Sålunda har genom proposition nr 22 till innevarande års riksdag föreslagits statsbidrag till Centralkommittén för den allmänna nykterhetskampanjen och till Föreningen Frukt-

Om stöd åt den svenska fruktodlingen drycker, i syfte att bedriva upplysningsverksamhet rörande alkoholfria fest- och sällskapsdrycker, samt såsom en försöksverksamhet statslån till inrättande av alkoholfria restauranger. Förslagen har av riksdagen bifallits. Tillika må erinras om att den statliga kreditgaranti för lån som enligt beslut vid vårsessionen må utlämnas till trädgårdsnäringens rationalisering även må avse rationaliseringsåtgärder inom bestående anläggningar för musttillverkning.

Dessutom har Kungl. Maj:t, såsom herr Velander erinrade om och som framgår av den på riksdagens bord liggande propositionen nr 212, inom ramen för Gattavtalet upptagit s. k. återförhandlingar, vilka har lett till överenskommelser om vissa förändringar av tullen på äpplen och päron. Sålunda har möjlighet öppnats att höja tullen från 20 till 25 öre per kilogram för såväl äpplen som päron under tiden juli—december samt dessutom för äpplen från 10 till 25 öre under januari månad och från 0 till 25 öre under februari månad, under vilken senare månad tullfrihet tidigare rått. Vidare har Kungl. Maj:t gett stimulans till effektivare organisationsarbete inom Föreningen Fruktdrycker.

De sålunda vidtagna åtgärderna får väl ses i samband med departementschefens förra året gjorda uttalanden om att stöd till fruktodlingen bör bringas på andra vägar än de i motionerna rekommenderade.

Jag förutsätter, herr talman, att Kungl. Maj:t med intresse kommer att följa utvecklingen på detta område och att de berörda intressegrupperna i sin mån kommer att informera Kungl. Maj:t om utvecklingen samt dessutom kommer att till Kungl. Maj:t göra de framställningar som i framtiden eventuellt kan bli av behovet påkallade. Det är i den ordningen frågan, enligt min uppfattning, bör dryftas innan ställningstagande på nytt sker inom riksdagen. Med hänsyn härtill anser jag, att riksdagen inte bör vidtaga de åtgärder, som föreslagits i motionerna eller i de vid betänkandet fogade reservationerna.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall

Om stöd åt den svenska fruktodlingen

till utskottets hemställan och avslag på de reservationsvis framställda yrkandena.

Herr WERNER (bf) kort genmäle:

Herr talman! När herr Heüman uppehåller sig vid ordalydelsen i motionsyrkandena, är det väl ändå att slå in öppna dörrar. Ingen av reservanterna eller dem, som talat för motionernas syfte, har yrkat bifall till motionerna men väl till de till utskottsutlåtandet fogade reservationerna. I reservationen nr II yrkas således, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsamt utredning och förslag till 1956 års riksdag — med uteslutande av »höst» — i syfte att verksamt underlätta tillverkning och avsättning av sådana fruktmuster och av sådana ciderdrycker med låg alkoholprocent som framställts av svensk frukt. Reservanterna har ingalunda bundit sig vid skattefrihet eller skattelättnader utan endast hemställt om en utredning rörande möjligheterna att befrämja avsättningen av produkter, tillverkade av svensk frukt samt möjligheterna att införa dem i de dagliga hushållsvanorna i de svenska hemmen. Att här anlägga nykterhetsvårdande synpunkter verkar, skulle jag vilja säga, nästan löjligt, då man kan konstatera att den nykterhetsreform, som herr Heüman biträdde i fjol och som inte biträdades av undertecknad, har lett till att svenska folket under oktober månad köpt eller förbrukat starköl för omkring 10 miljoner kronor. Det kan i varje fall inte sägas, att denna våldsamma ökning har framkallats till följd av en alkoholprodukt av svensk frukt.

Herr VELANDER (h) kort genmäle:

Herr talman! Den reservation, vilken jag är med om, siktar till att förslag skall framläggas genom Kungl. Maj:ts försorg. I mitt anförande nyss antydde jag, att det beträffande skattebefrielsen föreläge anledning till tvekan. Jag framhöll ock, att motionärerna inte hade bitit sig så fast vid tanken därpå utan att de såsom alternativ sneglat åt andra åtgärder.

Jag tycker ju, att inställningen på vissa håll till effekten i nykterhetskänslan av en ciderdryck med den alkoholhalt, varom vi här talar, borde något modifieras. När man har accepterat starkölet och detta till synes väckt ett stort intresse hos konsumenterna, finns det väl ingen anledning att därav dra den slutsatsen, att cidern med samma alkoholhalt som det vanliga ölet inte skulle bli en konkurrent till maldryckerna inkl. starkölet, utan till läskedryckerna. Det förefaller mig som om den tankegången inte heller är möjlig med hänsyn till att cidern inte kan framställas till ett sådant pris, att den blir konkurrensduglig i förhållande till dessa senare.

När man vidhåller den ståndpunkt, som utskottet intagit, skattar man åt småtterier, som endast kan verka irriterande. Det hade väl varit lämpligt, att man i sammanhanget kopplat in även cidern, så att man fått erfarenhet av konsumenternas inställning till denna vid sidan av alla andra drycker inom det försäljningssystem, som vi nu har att räkna med.

Herr HEÜMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Werner erinrade om yrkandet i den reservation, som han undertecknat och i vilken hemställas om en utredning på detta område.

Jag sade i mitt förra anförande att regeringen, efter det att frågan sist behandlades och sedan motionerna väckts i år, tagit initiativ till ganska omfattande åtgärder i föreliggande fråga. När regeringen nu visat sitt stora intresse för en lösning av frågan om stödet till fruktodlingen, kan man förutsätta att den kommer att hysa intresse för frågan även i fortsättningen. Om man sedan får en mera hållbar organisation bland producenterna och tillverkarna, bör det vara möjligt att på den vägen knyta kontakter och åstadkomma en analysering av problemet, som gör det möjligt att komma fram till vissa överenskommelser om bidrag i en eller annan form. Under sådana förhållanden är det enligt min mening inte nödvändigt att riksdagen i dag

beslutar om en utredning, utan man kan bida utvecklingen och se vart den leder hän med utgångspunkt från de nya betingelser som föreligger.

Herr Velander nämnde någonting om den ökade konsumtionen av starköl. Men nu är det ju så, herr Velander, att starkölet inte får säljas på samma sätt och under samma villkor som maldryckererna i övrigt. Här är det ju emellertid fråga om att man skall få sälja den alkoholhaltigare cidern under samma förhållanden som ölet. Det kan väl inte förnekas att detta betyder, att man för ut på en större marknad en ny, alkoholstarkare dryck. Det är det som gör att vi anser, att det ur nykterhetssynpunkt kan vara ganska vanskligt att gå in för sådana åtgöranden.

Vi skall också komma ihåg, herr Velander, att man inte bara kan peka på den oväntat stora konsumtionen av starköl, utan att rusdrycksförsäljningen har, om jag inte fått en felaktig siffra, gått upp med 25 eller 26 %, sedan motboken slopades. Dessutom har ungdomsfylleriet ökat i ganska oroväckande grad. Då frågar jag: Skall vi föra in på marknaden en ny alkoholstark dryck och göra den lika lätt åtkomlig för ungdomen som exempelvis ölet i dag är?

Herr VELANDER (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår inte den siste ärade talaren, när han är inne på att vi här skulle avse att föra in på marknaden en ny alkoholstark dryck. Om herr Heüman fullföljer den tankegången, betyder det, att till alkoholstarka drycker är att hänföra drycker med en alkoholhalt av upp till 2,8 viktprocent. Men jag delar inte den uppfattningen, att det här är fråga om att föra in på marknaden en ny alkoholstark dryck. I stället gäller det en ny alkoholsvag dryck, som kan locka en del konsumenter från konsumtion av alkoholstarkare drycker.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf):

Herr talman! Var gång frågan om tillverkningen och försäljningen av cider är uppe till behandling här i kamma-

Om stöd åt den svenska fruktodlingen
ren, möter man ju ett starkt motstånd.

Jag förstår egentligen inte den uppfattningen, att det skulle vara farligt att tillåta försäljning av cider med en alkoholhalt av t. ex. 2,8 procent, därför att detta skulle leda till försämrade möjligheter att upprätthålla nykterheten o. s. v. Jag skall inte gå närmare in på dessa frågor, herr talman, men jag tror för min del, att farhågorna beträffande vad som i det avseendet skulle ske är ganska obefogade.

Vad jag särskilt vill framhålla är att ingen fruktodlare levererar frukt för cidertillverkning, om han har möjlighet att sälja sin frukt ute i marknaden. Priset för fin och förnämlig frukt ute i marknaden är nämligen vida bättre än vad man kan få ut vid leverans för cidertillverkning. Fruktodlarna har emellertid intresse av att kunna tillvarataga frukt som blivit något skadad. Allmänhetens pretentioner har undan för undan stigit, och även konkurrensen med den fina utländska frukten har gjort att man tvingas kassera frukten, så fort den fått den minsta lilla stöt vid fallet från trädet. Ingen skall tro, att cider kan tillverkas av dålig frukt, utan råvaran bör vara frisk, men det har under de senaste åren förekommit en masskassering, om jag så vågar säga, av svensk frukt som mycket väl skulle kunnat användas för cidertillverkning.

Därför anser jag att det skulle vara en hjälp för fruktodlingen, om denna cider finge tillverkas, här liksom i alla andra länder. Jag blev förvånad, när jag hörde herr Heüman säga, att cidertillverkningen skulle innebära att man för ut i marknaden ytterligare en dryck, som i viss mån skulle bidra till försvaga nykterheten. Alkoholhalten i denna cider skulle ingalunda överstiga pilsnernas, och utom den vanliga pilsnern finns ju för närvarande starkölet i marknaden.

Man borde inte behöva hänga upp sig så mycket på denna sak, att man inte åtminstone kunde kosta på en utredning, såsom reservanterna här föreslår. Jag tror för min del, att det skulle ha varit till stort gagn för den svenska

Om stöd åt den svenska fruktodlingen

fruktodlingen, om riksdagen i dag kunnat gå med på en utredning om cidertillverkningen för att eventuellt om något år kunna få till stånd en sådan tillverkning och därmed förbättra möjligheterna att tillvarataga den svenska frukten. Det kan ju inte vara ur nationalekonomisk synpunkt rimligt, att väldiga mängder svensk frukt inte på något sätt tillvaratas, såsom har skett vid flera tillfällen. Utfodring med frukt förekommer i viss utsträckning, men vid de större fruktodlingarna har man ofta ingen annan utväg än att lägga frukten i högar och låta den ruttna bort. Riksdagen borde ur rent nationalekonomisk synpunkt kunna biträda ett förslag, som syftar till att hindra förintelsen av stora mängder svensk frukt.

Jag vill deklarerat, att detta knappast skulle ha någon större inverkan på folknöykterheten, eftersom cidertillverkningen inte kan väntas få någon större omfattning. Men den kan bli av den omfattningen, att under de år, då den svenska frukten blir skorvig eller på annat sätt inte tillräckligt fin för att man skall kunna föra ut den i marknaden, skulle man kunna använda den vid cidertillverkning och på det sättet kunna tillvarata det mesta möjliga av frukten.

Om vi ser på förhållandena i år, så ligger ännu stora mängder av svensk frukt osålda. Det beror på att det finns rostfläckar på frukten till följd av den oerhörd starka torkan i somras. Denna frukt kan inte säljas såsom fullgod matfrukt, och det hade därför varit önskvärdt, om frukten kunnat tillvaratas och komma till användning vid cidertillverkning.

Jag vill sluta mitt anförande med att säga, att det vore klokt om den svenska riksdagen tillmötesgick våra önskemål och en utredning kom till stånd i syfte att åtgärder skall kunna vidtagas för den svenska fruktens tillvaratagande.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr Werner m. fl. avgivna reservationen.

Häri instämde herr *Nilsson, Alfred*, (fp).

Herr **PERSSON, KARL**, (bf):

Herr talman! Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma i vad de talare yttrat, som delat reservanternas mening, men jag skall dock be att få tillägga några ord.

Det har ju tidigare sagts, att avsättningsförhållandena för den prima svenska frukten förbättrats genom att tullsatserna har höjts och skyddstiden för den svenska frukten förlängts. Höjningen av tullsatserna har emellertid inte varit större än vad som motsvarar försämringen av penningvärdet, sedan tullsatserna infördes, men det är i alla fall tacknämligt, att denna höjning har kommit till stånd.

Vad det här gäller är faktiskt att tillvarata den mindervärdiga frukten och fallfrukten. Den som har sett hur oerhörd stora mängder fallfrukt, som har fått ligga under träden och ruttna bort utan att tillvaratagas, kan inte göra annat än instämma i vad herr Werner sade om det stora nationalekonomiska intresset av att tillvarata denna frukt, så att den tillföres det svenska folkhushållet, hellre än att vi skall importera stora mängder vin och andra drycker från utlandet.

Utskottet har motiverat avstyrkandet av motionerna om cidertillverkning med nykterhetssynpunkter. Men när det gäller musten kan några nykterhetssynpunkter inte anföras, ty det skulle tvärt emot vara rena och oförfalskade nykterhetssynpunkter som skulle tillvaratagas, om man gav musttillverkningen ett stöd på ett eller annat sätt. Det kan väl knappast heller sägas, att det skulle uppstå en fara för nykterhetsutvecklingen om vi tillförde marknaden ett nytt sortiment drycker med så låg alkoholstyrka som 2,8 procent, när vi i realiteten har släppt hela den övriga spritkonsumtionen nästan helt och hållet fri. Under sådana förhållanden kan väl ingenting anmärkas emot att marknaden tillföres en så pass svag alkoholdryck som cider innehållande högst 2,8 procent alkohol. Om reservanternas förslag genomfördes och vi fick till stånd en cidertillverkning, skulle utvecklingen säkerligen bli den, att de starkare alkoholsorterna komme att förbru-

kas i mindre omfattning. Många skulle säkerligen föredraga den smakliga och hälsosamma drycken cider.

Nu har utskottet faktiskt skrivit på ett sådant sätt i sin motivering, att utskottet mycket väl hade kunnat tillstyrka utredningen. Utskottet skriver nämligen: »Enligt utskottets mening bör således i avvakten på den kommande utvecklingen valet av åtgärder till stöd för den svenska fruktodlingen avse andra alternativ än ändrade bestämmelser för ciderdryckernas försäljning och beskattning.» Detta kan även sägas om utskottets motivering beträffande fruktmusten, då utskottet anför att det »torde få förutsättas att, i den mån ytterligare åtgärder till stöd åt musterinäringen befinnes erforderliga, en prövning av denna fråga i lämpligt sammanhang kommer att äga rum».

Det uttalandet tycker jag borde leda hän till att en utredning tillsättes, varigenom frågan föres vidare och åtgärder, som är högst behövliga, fortare kan bli genomförda. Jag kan inte förstå annat än att en utredning måste komma till stånd för att man skall vinna klarhet i frågan, om vilka ytterligare åtgärder till stöd åt musterinäringen som kan genomföras.

I motionerna har framställts bestämda yrkanden om åtgärder, och jag hade helst velat yrka bifall till dessa. Då emellertid en förutsättning för ett bifall till dessa yrkanden hade varit, att utskottet hade avfattat erforderliga lagparagrafer, men utskottet inte brytt sig om att göra det, har jag inte någon annan möjlighet än att tillstyrka reservanternas förslag om en utredning.

Jag skall, herr talman, med dessa ord be att få yrka bifall till reservationen II).

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Under debatten om den fråga vi nu behandlar har det gång på gång sagts, att det skulle innebära en fara ur nykterhetssynpunkt, om man släpper cidern fri. Man har sagt att detta framför allt skulle innebära en fara för ungdomen. Detta argument har också i dag förts fram av bl. a. herr Heu-

Om stöd åt den svenska fruktodlingen man, som anser att cidern inte i främsta rummet skulle komma att konkurrera med maldrycker eller med starkare alkoholhaltiga drycker utan i stället med läckedrycker, och det är därför han menar att cidern skulle bli en fara för ungdomen.

Av erfarenheterna från de länder, där cidern är fri eller mera lättillgänglig än i vårt land, kan man enligt min mening snarare dra en helt annan slutsats, nämligen den, att cidern snarast verkar i den riktningen, att den minskar konsumtionen av starkare alkoholhaltiga drycker. Jag har vid flera tillfällen haft anledning att diskutera dessa problem bl. a. i England, där det finns tillgång till cider av olika alkoholstyrka. Där är det många som sagt mig, att just tillgången till cider ofta innebär, att konsumtionen av starkare spritdrycker minskar.

Jag anser därför, att ett bifall till de yrkanden, som här framställts i reservationerna, skulle kunna vara en åtgärd även i syfte att främja nykterheten, och det skulle dessutom, såsom närmare utvecklats av herr Elofsson, innebära ett stöd för den svenska fruktodlingen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den med I) betecknade reservationen.

Herr HEÜMAN (s):

Herr talman! Det kan väl knappast förnekas, att om man för in en ny dryck på den vida marknad, där maldrycker försäljes och med en lika hög alkoholhalt som dessa, kommer det att innebära att mängden av alkoholdrycker stiger. Det har dock under utredningen föregående år sagts från olika instanser att den dryck det här gäller inte kan komma att konkurrera med det beska ölet utan måste komma att bli en konkurrent till de sötare läskedryckerna. Under sådana förhållanden är det svårt att förstå att cidern inte skulle medföra en ökning av konsumtionen av alkoholhaltiga drycker.

När herr Osvald sedan säger, att erfarenheterna från andra länder visar att

Om stöd åt den svenska fruktodlingen

de ciderdrycker, som där förs i marknaden, minskar förbrukningen av starkare alkoholdrycker, beror detta på under vilka förhållanden denna dryck försäljes och vid sidan av vilka andra drycker den försäljes. Här får man till stånd en försäljning vid sidan av läskedrycker, och det är inte samma sak som att få till stånd en försäljning vid sidan av starkare alkoholdrycker.

När herr Elofsson talade om den svenska överskottsfrukt, som fått förfaras, kan jag inte förstå att det förhåller sig på detta sätt, ty under utskottsbehandlingen framhölls av en av hans partivänner, att det för närvarande rådde så stor efterfrågan på must, och att man inte kunde tillgodose denna efterfrågan. Då undrar jag: Varför tillverkar man inte must, som det är så stor efterfrågan på, av denna frukt?

Herr OSVALD (fp) kort genmäle:

Herr talman! När herr Heüman gör gällande, att cidern skulle komma att öka alkoholförbrukningen, grundar sig detta uteslutande på antaganden. Min uppfattning, att det snarare skulle bli tvärt om så, att cidern skulle komma att minska den totala förbrukningen av alkohol, har stöd av erfarenheten från andra länder.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Vad som för mig i dag har varit avgörande är att riksdagen så nyligen grundligt behandlat dessa frågor med anledning av en kungl. proposition, och ett särskilt utskott har ju helt ägnat sig åt detta spörsmål. Vi har nu en erfarenhet, som inte sträcker sig längre tillbaka än till den 1 oktober. Jag anser, herr talman, att det är alltför tidigt att nu vidtaga ändringar i de förordningar, som vi efter så omsorgsfulla förberedelser har genomfört.

Herr PERSSON, KARL, (bf):

Herr talman! Det är här inte fråga om att nu vidtaga ändringar i gällande förordningar, utan det gäller närmast att tillsätta en utredning, som skall ta frågan under övervägande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu föredragna betänkandet yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Velander*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Werner*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av honom m. fl. vid betänkandet anförda reservationen, dock med den ändring, att det i den s. k. klämman förekommande ordet »höstriksdag» utbyttes mot »riksdag».

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Velander* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 55, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Velander* m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Velander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 41.

Ang. kyrkas upplåtande vid icke-kyrklig jordfästning. — Ang. skogsundervisningen vid lantmannaskolorna

Därjämte hade 12 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. kyrkas upplåtande vid icke-kyrklig jordfästning

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 39, i anledning av väckta motioner angående omprövning av gällande bestämmelser för kyrkas upplåtande vid jordfästning i annan ordning än svenska kyrkans.

Första lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 31 i första kammaren av herrar *Strandler* och *Elmgren* samt nr 42 i andra kammaren av herr *Thapper* m. fl. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning med uppdrag att ompröva gällande bestämmelser för kyrkas upplåtande vid jordfästning i annan ordning än svenska kyrkans samt att bestämmanderätten här om måtte överföras från pastor till kyrkorådet i församlingen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 31 och II: 42, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **STRANDLER** (s):

Herr talman! Utskottet har ej ingått i bedömning av frågan, hur i motionen berörda spörsmål lämpligen bör lösas, och avstyrker förslaget om utredning med hänvisning till det nyligen avgivna betänkandet om ny jordfästningslagstiftning.

Enligt det framlagda lagförslaget skall i fråga om förutsättningarna för kyrkas upplåtande för begravning i annan ordning än svenska kyrkans den inskränkande föreskriften bibehållas, att sådant upplåtande skall få ske allenast då särskilda omständigheter talar härför. Utredningsmannens förslag att i lagtexten skulle angivas vissa exempel på sådana särskilda omständigheter anser

jag skulle medföra en viss förbättring av lagen. Den föreslagna möjligheten att hänskjuta upplåtandefrågorna till överprövning av vederbörande biskop kan möjligen undanröja förekommande ojämheter i praxis, men skapar icke den rimligare, mera demokratiska ordning som föreslagits i vår motion.

Den föreliggande frågan kanske kan synas obetydlig, då den icke utgör något problem på de flesta håll i vårt land, framför allt inte på de orter, där särskilda begravningskapell finns. Jordens oro och strid viker, när dödens majestät gästas, och så gott som alltid sker jordfästningar — även de som ej förrättas i svenska kyrkans ordning — på ett värdigt och allvarligt sätt. Bestämmelserna om kyrkas upplåtande tillämpas också i allmänhet i generös anda, och det är väl därför som undantagen blir så uppmärksammade.

Då lagstiftningsärendet för närvarande är beroende på Kungl. Maj:ts prövning, vill jag uttrycka förhoppningen att förslag snarast möjligt kommer att föreläggas de beslutande instanserna för avgörande. Vårt förslag kan därvid komma att ytterligare prövas, och jag har därför, herr talman, intet yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 33, med anledning av väckt motion om inventering av vattendrag lämpliga för produktion av vandringsfisk, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. skogsundervisningen vid lantmannaskolorna

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 34, med anledning av väckta motioner om beredande åt lantmannaskolorna av tillgång till skog för praktisk undervisning i skogsbruk.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande

Ang. skogsundervisningen vid lantmannaskolorna

motioner, nämligen I: 371 av herr *Johansson, Theodor*, m. fl., och II: 456 av herr *Pettersson* i Norregård m. fl., hade yrkats, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t hemställa om en utredning med uppgift att framlägga förslag huru lantmannaskolorna på ett nöjaktigt sätt skulle kunna få tillgång till skog för praktisk undervisning i skogsbruk.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionerna I: 371 och II: 456 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **JOHANSSON, THEODOR**, (bf):

Herr talman! Då jag jämte några andra ledamöter av denna kammare framlagt en motion med förslag att staten skulle medverka till att bereda lantmannaskolorna tillgång till mera skog för undervisning i skogsvård och i skogliga frågor, ber jag att få ta kammarens tid i anspråk för några erinringar i ärendet.

Jag ber först att få säga att skogen och dess produkter utgör en mycket stor tillgång för vårt land, dels då det gäller att tillgodose landets egna behov, dels som vårt lands största exportartikel. Detta är ju välbekant för alla i denna kammare, men jag anser ändock att saken bör nämnas i samband med behandlingen av detta ärende. Det är för övrigt särskilt med tanke på skogens betydelse i olika avseenden för vårt lands näringsliv som motionen har lagts fram. Det är enligt min mening synnerligen angeläget att skogsvården och därmed sammanhängande frågor ägnas särskild uppmärksamhet i all synnerhet som vårt lands välstånd i icke ringa utsträckning är beroende av de stora tillgångar som skogen ger.

Efter vad jag erfarit står det skogliga intresset i visst samband med den upplysning och de kunskaper som meddelats i skogsfrågorna. Den ökade tillgången på skog, särskilt i södra Sverige, och den ökade tillväxten per ha torde bero på den bättre undervisning i skogens skötsel som under senare tid

meddelats av skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän och vid våra lantmannaskolor. Det är särskilt vid skolor, belägna i de skogrikaste trakterna och med tillgång till skog, som denna undervisning kunnat bedrivas. Ungdomens organisationer har under senare tid också ägnat sig åt studier i skogsvård. Allt detta har bidragit till att skogsägarna numera sköter sina skogar på ett bättre sätt än tidigare, och därmed har också skogskapitalet ökat, till stor fördel för alla medborgare i landet.

Genom att undervisningen i skogliga frågor sammanförts med undervisningen i jordbruksfrågor vid flera av landets lantmannaskolor har varje år ett ganska stort antal unga blivande jordbrukare och skogsägare fått utbildning även i skogliga frågor. Något lämpligare sätt att bedriva undervisningen i berörda frågor torde väl näppeligen förefinnas. Härmed avses givetvis den undervisning som varje skogsägare behöver för att kunna sköta sin skog på ett rationellt sätt.

Resultatet av denna undervisning har så långt jag kunnat bedöma visat sig i en utomordentligt god skogsvård. Detta gäller i alldeles särskild grad vid de mindre skogsgårdarna och sammanhänger naturligtvis med att man vid småbruket har kunnat få mera tid över för skogsvårdande åtgärder men framför allt med det intresse som skapats genom en bättre upplysning. Denna undervisning har sedan omsatts i praktisk handling, i skogsvårdande arbete. Det allmännas kostnad för denna undervisning har betalat sig väl, då den ökade skogstillgången medger ökad export, vilket ju är av utomordentligt stort värde för alla i landet.

Ett villkor för att den skogliga undervisningen — såväl den teoretiska som den praktiska — skall kunna bedrivas planmässigt, är emellertid att lantmannaskolorna erhåller ett ej alltför litet område av skogsmark, som står till förfogande. Självfallet är det ytterst värdefullt att skolorna är ägare till skogsmarken. Tillfälligtvis kan givetvis en del undervisning förläggas till enskilda skogar,

Ang. skogsundervisningen vid lantmannaskolorna

såsom i röjning, gallring av ungskog, skogsodling o. d. Värdet av egen mark ligger närmast däri, att man då en längre tid kan följa de olika skogliga arbetena, t. ex. föra anteckningar om uttag, beräkning av tillväxten m. m. Om dessa uppgifter samlas och sammanföres, blir de en tillgång i den framtida undervisningen, och vissa försök kan även göras, om man har tillgång till egen skog. Båda dessa former kan givetvis användas.

Enligt den utredning som utskottet gjort har något mera än ett tiotal lantmannaskolor i vårt land tillräckligt med skog, några skolor i slättbygderna saknar helt och hållet skog och flertalet lantmannaskolor har otillräckligt. Självfallet är det inte nödvändigt, att lantmannaskolorna i vissa slättbygder har skoglig undervisning på sitt program, men i de skogrika länen borde det finnas tillräckligt med skog, och dessutom är det naturligtvis av stort värde, om åtminstone en lantmannaskola i varje län har tillgång till skog för undervisningen. Skogsbetingelserna är ju inte lika inom alla områden, och skogsundervisningen måste ta hänsyn till detta. Klimatet är olika, och detta har ju sin inverkan även på skogen.

För undervisningen i skogsvård vid lantmannaskolorna torde man väl i fortsättningen liksom hittills kunna påräkna medverkan av skogsvårdsstyrelsens tjänstemän.

Om staten på något sätt medverkade till anskaffandet av vad jag har benämnt skolskogar, skulle dessa jämväl kunna upplåtas för undervisning av elever i yrkesbetonade fortsättningsskolor, för kortare kurser m. m. Skolskogarna skulle därmed kunna fylla ytterligare en uppgift i samhället.

Utskottet har ju inhämtat yttranden från domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen. Domänstyrelsen säger bl. a.: »Styrelsen anser det önskvärt, att vid lantmannaskolorna bedrivs praktisk undervisning i skogsbruk och att åtgärder vidtages för att möjliggöra en sådan anordning. Emellertid anser sig styrelsen icke kunna tillstyrka alterna-

tivet om inköp av särskilda skolskogar.» Senare heter det, att om en närliggande skog utgöres av kronopark, är styrelsen för sin del beredd att undersöka möjligheterna till samarbete mellan skolledningen och vederbörande revirförvaltare i nu förevarande avseende.

Detta är ju ett erkännande av betydelsen av den skogliga undervisningen, och det innebär ju också ett medgivande, att domänstyrelsen för sin del är villig att upplåta skogsmark för undervisningsändamål.

Lantbruksstyrelsen har sagt: »Styrelsen delar motionärernas uppfattning om behovet av en mera effektiv och tidsenlig undervisning i skogshushållning vid de lantmannaskolor, som är belägna i sådana trakter, där jordbrukaren hämtar en väsentlig del av sin inkomst från skogen.» Detta är ju också ett erkännande till den skogliga undervisningen.

Skogsstyrelsen, som även har yttrat sig över denna motion, har sagt att skogsundervisningen vid lantmannaskolorna är ett viktigt led i den skogliga yrkesutbildningen.

Med detta har ju dessa myndigheter visat mycket god förståelse för den sak som vi har framlagt för riksdagen.

Sedan vi väckte vår motion vid vår riksdagen har ju chefen för jordbruksdepartementet tillkallat sakkunniga för att verkställa en utredning rörande yrkesutbildningen vid jordbruket. Jordbruksutskottet har nu vid behandlingen av vår motion förutsatt, att de i motionen framförda frågorna kommer att upptas till behandling av denna kommitté.

Med den positiva syn på ärendet som visats av de myndigheter vilka har yttrat sig över motionen — domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen — och jämväl av jordbruksutskottet får man hoppas att de sakkunniga, som har att verkställa utredning om yrkesutbildningen inom jordbruket, även upptar den fråga som dragits fram i den föreliggande motionen. Jag har därför, herr talman, inget yrkande utan

har bara velat meddela dessa synpunkter för kammaren vid behandlingen av detta ärende.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 35, med anledning av väckt motion om utredning för främjande av samarbete mellan enskilda skogsägare för ett rationellt skogsbruk, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 362, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Sydafrikanska unionen för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 54 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 363, till Konungen med anledning av väckta motioner om utredning rörande behovet av lokaler och utrustning för virologiska undersökningar vid statens veterinärmedicinska anstalt.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 364, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående finansiering av mellanriksvägen Enafors—Riksgränsen—Stjördal.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 164 bifölles även av andra kammaren.

Interpellation om höjt bidrag till dagliga skolresor m. m.

Herr JACOBSSON (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! I Kungl. Maj:ts kungörelse angående statlig studiehjälp åt elever vid vissa läroanstalter, Svensk författningssamling nr 530/53, föreskrives bl. a. om studiebidrag för inackordering på skolorten eller om dagliga resor mellan bostadsorten och skolorten ävensom vissa andra ändamål vartill studiebidrag kan utgå. Ett av villkoren för erhållande av studiebidrag är att eleven är svensk medborgare.

Inackorderingsbidraget är högst 60 kronor per månad. Bidraget för dagliga resor utgår, om kostnaden härför uppgår till minst nio kronor per månad, med det belopp varmed kostnaden för resorna överstiger sju kronor per månad. Högsta bidragsbeloppet för dagliga resor mellan skolan och bostadsorten är 25 kronor per månad.

I de stora norrländska kommunerna, där avståndet till den i kommunens centrum belägna realskolan ofta blir mycket betydande och möjligheter till elevernas inackordering i större omfattning ofta saknas, har systemet med dagliga resor till och från skolorten fått stor omfattning. Kostnaderna härför varierar givetvis högst väsentligt. I de fall resorna kunna företagas med järnväg blir kostnaderna förhållandevis rimliga. När däremot, vilket ofta är fallet, resorna måste ske med anlitande av bil eller buss samt resvägens längd uppgår till två å tre mil är kostnader på upp till 70—80 kronor per månad och mera ingenting ovanligt.

I studiehjälpnsnämndens cirkulär nr 5/1955 påpekas bl. a. att nämnden verkställt utredning angående studiebidragen för dagligen resande elever med syfte att bereda elever med höga reskostnader bättre stöd. De i utredningen lämnade förslagen påverkar icke bestämmelserna läsåret 1955/56.

Den omständigheten att utländska barn, företrädesvis finska, vilka saknar svenskt medborgarskap men vistas som

Interpellation om höjt bidrag till dagliga skolresor m. m.

fosterbarn i svenska hem icke har möjlighet att erhålla någon form av studiehjälp i realskolor eller högre läroanstalter har på många håll vållat irritation och besvikelse. Ofta gäller detta elever, som från sin tidigaste barndom vistats i fosterhemmet och som väl i allmänhet också kommer att i fortsättningen vistas i Sverige och bli svenska medborgare. Det måste starkt ifrågasättas huruvida det kan vara rättvist och riktigt, att denna grupp av elever skall ställas i den ogynnsamma undantagsställning som faktiskt sker.

I studiehjälpsnämndens förenämnda cirkulär erinras om att fortfarande den bestämmelsen gäller, att endast svensk medborgare kan erhålla studiebidrag eller stipendium. Nämndens utredning med förslag — frågan har sålunda varit föremål för utredning inom studiehjälpsnämnden — angående studiehjälp åt icke svenska elever är beroende av Kungl. Maj:ts prövning.

Med anledning av vad jag sålunda anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få rikta följande frågor:

Avser herr statsrådet att för riksdagen framlägga förslag om höjning av bidragsgränsen för dagliga resor till och från skolorten för elever vid realskolor och andra läroanstalter, och, i så fall, när kan ett sådant förslag vara att förvänta?

Avser herr statsrådet att till prövning upptaga studiehjälpsnämndens utredning och förslag angående studiehjälp

åt icke svenska elever, och vilka åtgärder kan i så fall denna prövning förväntas leda till?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med stöd av bifogade intyg får jag härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet till höstriksdagens slut.

Boden den 15 november 1955

Hugo Sundberg

Riksdagsman *Hugo Sundberg*, Norra Bredåker, är på grund av hjärtsjukdom förhindrad bevista riksdagen fr. o. m. den 15 november 1955 till höstriksdagens slut.

Betygas garnisonssjukhuset, Boden den 15 november 1955

Fried Nilsson

Med. dr
Överläkare

Den begärda ledigheten beviljades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.08.

In fidem

G. H. Berggren